

ΕΛΛΗΝΕΣ ΣΤΟ ΓΚΕΡΛΙΤΣ

GREEKS IN GÖRLITZ

εξορία
exile

μνήμη
memory

πολιτισμικές
cultural

αναπαραστάσεις
representations

ΠΕΡΙΛΗΨΕΙΣ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΩΝ BOOK OF ABSTRACTS

Διεθνές Συνέδριο | International Conference

20 Νοεμβρίου 2026 | 20 November 2026

Επιστημονική και Οργανωτική Επιτροπή

Ευγενία Αλεξάκη, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Έλλη Λεμονίδου, Πανεπιστήμιο Πατρών

Κατερίνα Μητραλέξη, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Scientific and Organising Committee

Eugenia Alexaki, National and Kapodistrian University of Athens

Elli Lemonidou, University of Patras

Katherina Mitrallexi, National and Kapodistrian University of Athens

Διοργάνωση

Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας

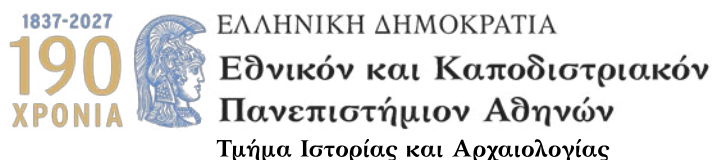
Με την υποστήριξη του Goethe-Institut Athen

Organized by

National and Kapodistrian University of Athens

Department of History and Archaeology

With the kind support of the Goethe-Institut Athen

Το συνέδριο χρηματοδοτείται από το Γερμανικό Ομοσπονδιακό Υπουργείο Εξωτερικών, από πόρους του Ελληνογερμανικού Ταμείου για το Μέλλον.

The conference is financed by the German Federal Foreign Office through funds of the German-Greek Future Fund.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

TABLE OF CONTENTS

Περίληψεις στα ελληνικά Abstracts in Greek	<u>4</u>
Περίληψεις στα αγγλικά Abstracts in English	<u>16</u>
Βιογραφικά Contributors	<u>27</u>

**ΠΕΡΙΛΗΨΕΙΣ
ΣΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ**

ABSTRACTS IN GREEK

Στις περιλήψεις των εισηγήσεων στα ελληνικά, η πόλη Görlitz, που αφορά τον θεματικό άξονα του συνεδρίου, εμφανίζεται με δύο μορφές (Γκέρλιτς/Γκαίρλιτς), ανάλογα με τις επιλογές των εισηγητών, ενώ ακολουθείται και η ορθογραφία των δημοσιευμένων πηγών.

ΕΥΓΕΝΙΑ ΑΛΕΞΑΚΗ

Επίκουρη Καθηγήτρια, Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Οικογενειακά αρχεία και μαρτυρίες από το Γκέρλιτς: Η περίπτωση του Κρητικού χωροφύλακα Γιώργου Πανταλάκη

Οι συχνές αφηγήσεις της μητέρας μου για τα σκληρά χρόνια της Κατοχής –και ειδικότερα οι αναφορές της στα λίγα γερμανικά που γνώριζε ο πατέρας της– με οδήγησαν στον εντοπισμό ενός τετραδίου, στο οποίο ο παππούς μου, Γεώργιος Πανταλάκης (1895–1980), είχε καταγράψει τις εμπειρίες του στο Γκέρλιτς, όπου μεταφέρθηκε το 1916 το Τάγμα Χωροφυλακής στο οποίο υπηρετούσε. Το τετράδιο, η δίγλωσση, ελληνική και γερμανική, ταυτότητα που έλαβε κατά την άφιξή του στο Γκέρλιτς, λίγες φωτογραφίες και ένα ακόμη τετράδιο με ερωτικά δίστιχα ποιήματα, γραμμένα αρκετά αργότερα, αποτελούν τα μοναδικά σωζόμενα τεκμήρια του βίου του, τα οποία διαφύλαξε με προσοχή ο θείος μου. Το μακρύ ταξίδι από τις Σέρρες μέχρι τη Γερμανία, την εμπειρία τής εκεί παραμονής του –κυρίως την ελλιπή σίτιση– και τη λαχτάρα να επιστρέψει στο χωριό του και να ξαναδεί την οικογένειά του θα τα αφηγηθεί αποκλειστικά δημιουργώντας μαντινάδες. Για τον παππού μου, ο οποίος συνέχισε να συνθέτει και να απαγγέλλει μαντινάδες σε όλη του τη ζωή, τα ομοιοκατάληκτα δίστιχα αποτελούσαν μια βιωμένη πρακτική, έναν οικείο πολιτισμικό κώδικα τον οποίο φαίνεται να επέλεξε συνειδητά προκειμένου να νοηματοδοτήσει την εμπειρία του. Υπό το πρίσμα αυτό, το τετράδιο μοιάζει να λειτουργούσε για τον ίδιο περισσότερο ως ένας «τόπος» επιτέλεσης της κρητικής του ταυτότητας και των πολιτικών του πεποιθήσεων, αν λάβουμε μάλιστα υπόψη ότι ολοκληρώνεται με ένα «Πιστεύω εις ένα Ελευθέριον Βενιζέλον». Πώς, όμως, εντάσσονται τα δίστιχα αυτά σε ένα ευρύτερο πλαίσιο έκφρασης ή/και διαμόρφωσης συλλογικών ταυτοτήτων εντός του στρατοπέδου, αλλά και πρόσληψης, μελέτης και τεκμηρίωσης της ελληνικής «λαϊκής» παράδοσης στο Γκέρλιτς;

ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ ΑΛΕΞΑΤΟΣ

Διπλωματούχος μηχανικός, συγγραφέας

Οι Έλληνες του Γκαίρλιτς: Η συνέχεια μετά τον επαναπατρισμό τους

Η «Οδύσσεια» του Δ' Σώματος Στρατού μετά την πρωτοφανή στη στρατιωτική ιστορία της χώρας μας ιδιότυπη αιχμαλωσία του στο Γκαίρλιτς τής τότε Σιλεσίας, δεν σταμάτησε μετά την πολυπόθητη επιστροφή του στην πατρίδα. Βαρύς έπεσε ο πέλεκυς των διώξεων επί δικαίων και αδίκων, καθώς πολλοί από αυτούς κατηγορήθηκαν ως ριψάσπιδες, οξύνοντας στο έπακρο τα πάθη του Εθνικού Διχασμού. Αλλά και κατά τη διάρκεια του Μεσοπολέμου οι διενέξεις δεν κόπασαν. Στα αλλεπάλληλα κύματα στρατιωτικών κινημάτων, αντικινημάτων, αποτάξεων και επαναφορών που ακολούθησαν, πολλοί από τους αξιωματικούς του Γκαίρλιτς τάχθηκαν ενεργά με τη μία ή την άλλη πλευρά, μερικοί μάλιστα πρωτοστάτησαν. Αλλά και η ζωή των απλών στρατιωτών που πέρασαν από το Γκαίρλιτς δεν έμεινε ανεπηρέαστη. Πολλοί αξιοποίησαν τις γνώσεις και τις εμπειρίες που απέκτησαν (γλώσσα, εκπαίδευση, εργασία στη βιομηχανία κ.λπ.), ενώ και η γερμανική πλευρά δεν έπαυσε για δικούς της λόγους να αναζητά τους πρώην «φιλοξενούμενους» που είχαν διασκορπιστεί σε όλη την Ελλάδα. Κατά τη διάρκεια της γερμανικής Κατοχής, εκατοντάδες από αυτούς βρέθηκαν μεταξύ σφύρας και άκμονος. Περιζήτητοι καθώς ήταν από τις γερμανικές Αρχές, θεωρήθηκαν ύποπτοι για συνεργασία με τον κατακτητή – μερικές φορές δικαιολογημένα. Κάποιοι δεν γλίτωσαν το εκτελεστικό απόσπασμα, ενώ πολλοί κατέφυγαν στη σιωπή και τη λήθη.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΑΝΔΡΟΥΤΣΟΠΟΥΛΟΣ

Μαθηματικός-πληροφορικός, συγγραφέας

Οικογενειακά αρχεία και μαρτυρίες από το Γκέρλιτς: Η περίπτωση του έφεδρου δεκανέα Αντωνίου Καζολή

Ο τυχαίος εντοπισμός του παλαιού ημερολογίου του έφεδρου δεκανέα από το Αίγιο, Αντωνίου Καζολή, σχετίζεται με ιστορικά γεγονότα του Μεγάλου Πολέμου και η ανάγνωσή του μας μεταφέρει χωροχρονικά στην εποχή που εγράφη. Μαζί του οδηγούμαστε στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, και συγκεκριμένα στην Ανατολική Μακεδονία, απ' όπου ξεκινάει η ξεχωριστή περιπέτεια του Δ' Σώματος Στρατού της Ελλάδας με κατάληξη την πόλη Γκέρλιτς της Γερμανίας. Αρχικά παρακολουθούμε τη σκληρή διαβίωση στο φρούριο Λίσσε, τα περιορισμένα γεγονότα κατά την εισβολή των Βουλγάρων στην Ανατολική Μακεδονία λόγω της μη αντίστασης των Ελλήνων με απόφαση του Υπουργείου Στρατιωτικών και την εκτέλεση σχετικών διαταγών κατά την περίοδο αυτή από τον Αντώνιο Καζολή. Στη συνέχεια ακολουθούν η απόφαση για μεταφορά του Σώματος στη Γερμανία, η εμπειρία του μοναδικού ταξιδιού με τρένο μέσω Βουλγαρίας, Σερβίας, Αυστρίας, Ουγγαρίας, οι αμέτρητοι σιδηροδρομικοί σταθμοί, οι πόλεις και τα χωριά, το όμορφο Γκέρλιτς, η ζωή και οι κάτοικοί του, το στρατόπεδο εγκατάστασης, η καθημερινότητα των δύο και πλέον χρόνων, οι δυσκολίες που αντιμετώπισε, οι σχέσεις, τα συναισθήματά του, οι εορτές, η νοσταλγία της πατρίδας, οι διάφορες εργασίες που ανέλαβε στο εργοστάσιο αλουμινίου Lautawerk, οι ασθένειες που τον ταλαιπώρησαν, το ατύχημα εν ώρα εργασίας και το τέλος του πολέμου, που περνούν σαν ταινία από τα μάτια μας και μας καλούν σε ταύτιση με την περιπέτεια του συγγραφέα του ημερολογίου μετά από 110 σχεδόν χρόνια. Η μελέτη και η δημοσίευση του ημερολογίου από τον εγγονό του αποτελούν μια πράξη διάσωσης, τεκμηρίωσης και δημόσιας ανάδειξης μιας μαρτυρίας που εμπλουτίζει σημαντικά την ιστορία των Ελλήνων του Γκέρλιτς.

ΝΙΚΟΣ ΔΙΟΝΥΣΟΠΟΥΛΟΣ

Επιμελητής μουσικών εκδόσεων

Οι Έλληνες του Γκέρλιτς και οι ηχογραφήσεις του 1917: Από την ανακάλυψη στην έκδοση

Βρισκόμαστε στις αρχές της δεκαετίας του '90, όταν συμμετέχω σε ένα συνέδριο στο Βερολίνο για τις «Μουσικές της Νοτιο-Ανατολικής Ευρώπης». Εκεί, η υπεύθυνη του ηχητικού Αρχείου του Εθνολογικού Μουσείου Βερολίνου, Susanne Ziegler, πρωτοπαρουσιάζει την (τότε) πρόσφατα αποκτηθείσα συλλογή των κυλίνδρων με τις ηχογραφήσεις από αιχμαλώτους του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου. Ανάμεσα σε αυτές, αναφέρεται παρεμπιπτόντως και στις ελληνικού ενδιαφέροντος ηχογραφήσεις, και μάλιστα δείχνει και μία φωτογραφία με τον Μιχάλη Πολυχρονάκη, από τα Τοπόλια Καστελίου της Κρήτης, να παίζει τη λύρα του την ώρα της ηχογράφησης. Αμέσως εκδηλώνω το έντονο ενδιαφέρον μου για την έκδοση του ελληνικού υλικού από τις Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης. Έκτοτε, έγιναν ποικίλες και πολλαπλές ενέργειες μέχρι να καταστεί εφικτή η έκδοση του σωζόμενου σώματος των ελληνικών ηχογραφήσεων στο Γκέρλιτς το 1917, με όσα τεκμήρια συμπληρώνουν την ανεκτίμητη αυτή καταγραφή. Παράλληλα, προφορικές ιστορίες και ημερολόγια των πρωταγωνιστών έρχονται στο φως, ενώ εκδόσεις βιβλίων, εκπομπές και δημοσιεύσεις κάνουν ευρύτερα γνωστή αυτή την μοναδική ιστορία στα στρατιωτικά χρονικά, με την ιδιότυπη «αιχμαλωσία» των χιλιάδων στρατιωτών του Δ' Σώματος Στρατού και την μεταφορά τους στο Γκέρλιτς. Η έκδοση του σωζόμενου ηχητικού υλικού, με το συνοδευτικό τεκμηριωτικό υλικό, έρχεται να συμπληρώσει τη σημαντική πλέον έρευνα και βιβλιογραφία στην υπόθεση των Ελλήνων αιχμαλώτων στρατιωτών στο Γκέρλιτς. Βέβαια, ο χειρισμός και η παρουσίαση αυτών των ιστορικών ηχογραφήσεων θέτουν πολλαπλά πρακτικά, τεχνικά, θεωρητικά και μεθοδολογικά προβλήματα. Οι λύσεις που δόθηκαν από την ερευνητική ομάδα, ο σχολιασμός του διαθέσιμου υλικού, καθώς και όλη η έρευνα και η διαδικασία μέχρι την έκδοση, θα είναι αντικείμενο της παρουσίας.

ΣΤΡΑΤΟΣ Ν. ΔΟΡΔΑΝΑΣ

Αναπληρωτής Καθηγητής, Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Γερμανικές μεσοπολεμικές αναζητήσεις: Στα ίχνη των Γκαιρλιτσιωτών στην Ελλάδα

Μετά το τέλος του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου η Ελλάδα δεν ήταν το πλέον φιλόξενο μέρος για τους Γερμανούς. Ωστόσο, λίγο αργότερα, με την επανεκκίνηση των διπλωματικών σχέσεων το 1921 (αποκαταστάθηκαν πλήρως το 1924) οι Γερμανοί διπλωμάτες και επιστημονικό δυναμικό από τη Γερμανική Σχολή Αθηνών και το Αρχαιολογικό Ινστιτούτο άρχισαν να αναζητούν εναγωνίως παλαιούς συμμάχους από τον φιλοβασιλικό και ευρύτερο αντιβενιζελικό χώρο, περιορίζοντας ως επί το πλείστον το ενδιαφέρον τους σε μεμονωμένες προσωπικότητες βαρύνουσας σημασίας για τη γερμανική διπλωματία. Εξαίρεση αποτέλεσε η μετατόπιση της αναζήτησης αυτής από τα ηγετικά πρόσωπα σε κοινωνικές κατηγορίες και ευρύτερες πληθυσμιακές ομάδες, που σε κάθε περίπτωση θα μπορούσαν να εκληφθούν ως φορείς «γερμανικότητας» στη μεταπολεμική Ελλάδα. Για χάρη των στρατιωτών και των αξιωματικών του Δ΄ Σώματος Στρατού, με μακρά παραμονή στο Γκέρλιτς της Άνω Σιλεσίας, οι μεταπολεμικοί αυτοί σκαπανείς ενός ανανεωμένου ελληνο-γερμανικού ειδυλλίου είδαν στους πρώην «φιλοξενούμενους» του Κάιζερ «τους διαπρύσιους εκείνους κήρυκες των προτερημάτων του γερμανικού λαού και του γερμανικού πολιτισμού και της αγάπης των Ελλήνων προς τη Γερμανία». Οι επιβαίνοντες της ελληνο-γερμανικής κιβωτού απέκτησαν εξέχουσα σημασία μετά το 1933, οι δύο κόσμοι ξανασυναντήθηκαν το 1941 και κάποιοι Έλληνες μίλησαν και πάλι γερμανικά στους εισβολείς, ενώ το 1945 προσέδωσε οριστικά και αμετάκλητα το ίδιο με τον Μεγάλο Πόλεμο (συλλήβδην) αρνητικό πρόσημο στον προσδιορισμό «Γκαιρλιτσιώτες».

SABINE JAINSKI

Δημιουργός ντοκιμαντέρ, δημοσιογράφος, μεταφράστρια

Κινηματογραφώντας τους Έλληνες του Γκέρλιτς

Πώς μπορούν οι συναρπαστικές και πολυεπίπεδες ιστορίες των Ελλήνων του Γκέρλιτς να γίνουν επίκαιρες για το σημερινό κοινό; Και πώς μπορούν αυτές οι κατεξοχήν ευρωπαϊκές συναντήσεις να γίνουν προσιτές σε ένα ευρύτερο ακροατήριο; Στην εισήγησή μου θα εξετάσω τις δυνατότητες του κινηματογραφικού ντοκιμαντέρ να αναβιώσει τις διαφορετικές και συχνά απρόσμενες ιστορικές συναντήσεις Γερμανών, Ελλήνων και Πολωνών στο Görlitz/Zgorzelec κατά τον 20ό αιώνα, μέσα από την αναζήτηση μαρτυριών, αρχειακού υλικού και αφανών προσωπικών ιστοριών που συνθέτουν τη μεγάλη Ιστορία. Ο Κωνσταντίνος Τουμπέκης υπήρξε ο πρώτος που κατέγραψε κινηματογραφικά την κληρονομιά της ελληνικής στρατιωτικής παρουσίας στο Γκέρλιτς, με το ντοκιμαντέρ *Το Θαύμα του Γκέρλιτς* (2006), σε μια εποχή που ήταν ακόμη δυνατό να συναντήσει τα παιδιά ορισμένων από τους Έλληνες που είχαν επιλέξει να παραμείνουν στην πόλη. Είκοσι χρόνια αργότερα, η κατάσταση έχει αλλάξει από πολλές απόψεις. Πώς μπορεί μια κινηματογραφική αφήγηση να ακολουθήσει τα ίχνη των Ελλήνων στρατιωτών που έφτασαν στο Γκέρλιτς το 1916, όχι μόνο κατά την παραμονή τους στην πόλη, αλλά και αργότερα στην Ελλάδα, όπου η επιστροφή τους δεν υπήρξε πάντοτε ευπρόσδεκτη, καθώς και κατά τη διάρκεια του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου, όταν ορισμένοι αξιοποίησαν τη γνώση της γερμανικής γλώσσας για να βοηθήσουν άλλους στη διάρκεια της ναζιστικής Κατοχής; Και τι συνέβη όταν, το 1949, ακόμη περισσότεροι Έλληνες κατέφυγαν στο Zgorzelec, μετά τον Εμφύλιο Πόλεμο, για να εγκατασταθούν στην πολωνική πόλη; Μέσα από αυτή την κινηματογραφική έρευνα επιδιώκω να συνθέσω όλες αυτές τις ιστορίες, συμβάλλοντας στη διαμόρφωση μιας εναλλακτικής αφήγησης για την υποδοχή των ξένων και την αλληλεγγύη μεταξύ των ανθρώπων, μιας αφήγησης ιδιαίτερα επίκαιρης και αναγκαίας σήμερα. Θα χαρώ ιδιαίτερα να συζητήσω το κινηματογραφικό αυτό εγχείρημα με τους συνέδρους και το κοινό, καθώς και να ακούσω τις ιδέες και τις προτάσεις τους.

ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΟΚΚΩΝΗΣ

Καθηγητής, Τμήμα Μουσικών Σπουδών, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Οι Έλληνες του Γκέρλιτς και οι ηχογραφήσεις του 1917: Το Γκέρλιτς ως πρώιμο εργαστήριο ηχογραφικής εθνογραφίας

Οι μουσικές ηχογραφήσεις του Γκέρλιτς εντάσσονται στις πρώιμες απόπειρες «εθνογραφικής» αποτύπωσης σε κέρινους κυλίνδρους φωνητικών, οργανικών και μικτών εκδοχών παραδοσιακής μουσικής. Διασώζουν έτσι ορισμένες από τις παλαιότερες καταγραφές κρητικής λύρας και, πιθανότατα, την πρώτη παγκοσμίως ηχογράφιση μπουζουκιού. Ωστόσο, η μοναδικότητα και η ανεκτίμητη αξία του αρχείου για την έρευνα δεν εξαντλούνται σε αυτό. Στις συγκεκριμένες καταγραφές δεν είναι οι ερευνητές που μεταβαίνουν στον τόπο του εθνογραφικού ενδιαφέροντος. Αντιθέτως, οι ερευνώμενοι προσέρχονται για να συναντήσουν τους ερευνητές σε ένα ιδιότυπο «εργαστήριο», το οποίο στην πραγματικότητα είναι στρατόπεδο αιχμαλώτων πολέμου – έστω κι αν η ιδιαίτερη ιστορική συγκυρία δικαιολογεί τον χαρακτηρισμό *Gastsoldaten*, «φιλοξενούμενοι στρατιώτες». Μέσα σε αυτή την παράδοση συνθήκη, η καταγωγική διασπορά των στρατιωτών προσφέρει ένα εντυπωσιακό γεωγραφικό εύρος αναφορών, που προσδίδει ξεχωριστό ενδιαφέρον στο ηχητικό υλικό, το οποίο θα ήταν πρακτικά αδύνατο να συλλεχθεί επιτοπίως την ίδια περίοδο. Συγχρόνως όμως, αν η ηχογράφιση είναι εξ ορισμού συνώνυμη με την αποεδαφοποίηση, στο στρατόπεδο του Γκέρλιτς η αποπλαισίωση της λαϊκής μουσικής καθίσταται ακόμη πιο δραματικά αισθητή. Η τυχαιότητα των δειγμάτων συνοδεύεται από την αναπόφευκτη επιτελεστική ανισότητα των ερασιτεχνικών ερμηνειών. Στο ευρύτερο κάδρο που αναδύεται, η ελληνική λαϊκή κουλτούρα των αρχών του 20ού αιώνα ενσαρκώνεται ηχητικά με την αθωότητα, τη συγκίνηση και τις ατέλειες μιας σχολικής παράστασης, η οποία, ωστόσο, δεν παύει να φέρει τα ίχνη ενός εθνογραφικού πατερναλισμού που διαπερνά το σκηνικό.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ-ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΣΚΙΝΑΣ

Αναπληρωτής Καθηγητής, Τμήμα Γερμανικής Γλώσσας και Φιλολογίας, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Η πόλη των απόντων: Το Γκέρλιτς ως φορέας αναδιαπραγμάτευσης της συλλογικής μνήμης στη σύγχρονη ελληνική λογοτεχνία

Ο εκτοπισμός περίπου 7.000 Ελλήνων στρατιωτών και αξιωματικών στο Γκέρλιτς κατά τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο συνιστά ένα σύνθετο και εν πολλοίς λησμονημένο ιστορικό γεγονός, άρρηκτα συνδεδεμένο με τον Εθνικό Διχασμό και τις ελληνογερμανικές σχέσεις. Τα τελευταία χρόνια, το ιδιότυπο αυτό συλλογικό βίωμα ομηρίας επανέρχεται δυναμικά στη δημόσια σφαίρα μέσω της λογοτεχνικής παραγωγής, λειτουργώντας ως πεδίο ανασύνθεσης και επαναδιαπραγμάτευσης της συλλογικής μνήμης. Η παρούσα εισήγηση επιχειρεί μια συγκριτική προσέγγιση τεσσάρων σύγχρονων ελληνικών λογοτεχνικών έργων που αντλούν από την εμπειρία του Γκέρλιτς: των μυθιστορημάτων *Πικρό γλυκό λεμόνι* (2012) της Σοφίας Βοϊκού, *Γκαίρλιτς* (2017) της Βιβιάν Αβρααμίδου-Πλουμπή και *Η κραυγή των απόντων* (2021) του Νίκου Ψιλάκη, καθώς και του graphic novel *Οι όμηροι του Γκαίρλιτς* (2020) του Θανάση Πέτρου. Παρά τις αφηγηματικές και ειδολογικές τους διαφορές, τα έργα αυτά συγκλίνουν στην ανάδειξη κοινών θεματικών αξόνων, όπως η αιχμαλωσία, ο εγκλεισμός, η αποξένωση, ο ιδεολογικός διχασμός και το συλλογικό τραύμα. Η μελέτη εστιάζει στον τρόπο με τον οποίο το ιστορικό βίωμα μετασχηματίζεται σε λογοτεχνική αφήγηση μέσα από την αξιοποίηση προσωπικών μικροϊστοριών ως φορέων μνήμης, την αισθητική αναπαράσταση της απουσίας και του τραύματος, καθώς και τη γόνιμη συνύπαρξη τεκμηρίου και μυθοπλασίας. Ιδιαίτερη έμφαση αποδίδεται στο graphic novel, όπου η αλληλεπίδραση εικόνας και λόγου συντελεί στη διαμόρφωση μιας διευρυμένης πρόσληψης του Γκέρλιτς στο πεδίο της δημόσιας ιστορίας. Στόχος της εισήγησης είναι να αναδείξει τον τρόπο με τον οποίο η λογοτεχνία συμβάλλει στην

επανεγγραφή μιας «σιωπηλής» ιστορίας, μεταφέροντας το Γκέρλιτς από το περιθώριο της ιστοριογραφίας στον χώρο της πολιτισμικής μνήμης.

ΠΕΤΡΟΣ ΚΩΡΗΣ

Δρ. Νεότερης και Σύγχρονης Ιστορίας, ερευνητής στο Γερμανικό Αρχαιολογικό Ινστιτούτο Αθηνών

Επιβεβαιώνοντας εθνικά στερεότυπα: η ελληνικότητα και η γερμανικότητα με αφορμή τον δημόσιο λόγο για το Görlitz (1918–1933)

Η αιχμαλωσία 7.000 Ελλήνων στρατιωτών και η μεταφορά τους στη γερμανική πόλη του Görlitz κατά τη διάρκεια του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου αποτέλεσε μια μοναδική ευκαιρία συνδιαλλαγής εκ του σύ-νεγγυς της ελληνικής και της γερμανικής εθνικής ταυτότητας σε μαζικό επίπεδο, σε μια εποχή μάλιστα, κατά την οποία το ταξίδι σε μια άλλη χώρα διακρινόταν ακόμα από έντονα κοινωνικά και οικονομικά στεγανά. Η εμπειρία του Görlitz εντυπώθηκε λοιπόν στην ατομική και συλλογική μνήμη των Γερμανών και των Ελλήνων πρωταγωνιστών της, επανερχόμενη συχνά στον μεσοπολεμικό δημόσιο –και όχι μόνο– λόγο. Κοινή αναφορά στον Τύπο, τις εκθέσεις των Υπουργείων Εξωτερικών, τα προσωπικά ημερολόγια και την ταξιδιωτική λογοτεχνία (Reiseliteratur) αποτέλεσε η συγκρουσιακή πρόσληψη της γερμανικό-τητας και της ελληνικότητας και από τις δύο πλευρές. Η παρούσα πρόταση επιχειρεί να διερευνήσει το μωσαϊκό πρόσληψης της γερμανικής και της ελληνικής εθνικής ταυτότητας στην Ελλάδα και τη Γερμα-νία με αφορμή την εμπειρία του Görlitz. Μέσα από αυτήν την ιδιαίτερη διεπαφή των δύο ταυτοτήτων και των επιμέρους «χαρακτηριστικών» τους, ελληνικά και γερμανικά στερεότυπα, τα οποία μαστίζουν τις ελληνογερμανικές σχέσεις ακόμη και σήμερα, αυτοεπιβεβαιώθηκαν και ετεροεπιβεβαιώθηκαν στο Görlitz και διαιωνίστηκαν στον Μεσοπόλεμο, πριν ακόμα τα έκτροπα του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου· η ορθολογική, πειθαρχημένη και εκσυγχρονισμένη Γερμανία βρέθηκε αντιμέτωπη με τη συναισθηματική, απείθαρχη και οπισθοδρομική Ελλάδα, οριοθετώντας τις πολιτισμικές σχέσεις των δύο χώρων μέσα στο πλαίσιο του οριενταλισμού και του δυτικισμού.

ΓΙΩΡΓΟΣ ΛΙΜΑΝΤΖΑΚΗΣ

Τουρκολόγος, διδάκτωρ Πολιτικής Επιστήμης και Ιστορίας

Οι Κρήτες χωροφύλακες στο Γκέρλιτς (1916–1919): μια πρώτη προσέγγιση με βάση το Ημερολόγιο του Εμμανουήλ Κονταξάκη

Η μεταφορά του Δ΄ Σώματος Στρατού στο Γκέρλιτς τον Σεπτέμβριο του 1916 αποτελεί ένα από τα πλέον ιδιότυπα επεισόδια της ελληνικής συμμετοχής στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο και έχει προσελκύσει το ενδιαφέρον της ιστοριογραφίας τις τελευταίες δεκαετίες. Ωστόσο, η περίπτωση των περίπου 600 Κρητών χωροφυλάκων που ακολούθησαν την ίδια πορεία παραμένει ελάχιστα γνωστή, παρά τη διακριτή θέση που κατείχαν τόσο στον ελληνικό κρατικό μηχανισμό όσο και στο πολιτικό κλίμα του Εθνικού Διχασμού. Η ανακοίνωση εξετάζει την πορεία των Κρητών χωροφυλάκων από την υπηρεσία τους στην Ανατολική Μακεδονία, την αιχμαλωσία τους μετά τη βουλγαρική εισβολή του Αυγούστου 1916 και τη μεταφορά τους στο Γκέρλιτς της Γερμανίας, αξιοποιώντας ως βασική πηγή το ημερολόγιο του χωροφύλακα Εμ-μανουήλ Κονταξάκη από την Εξώπολη Αποκορώνου, το οποίο εκδόθηκε για πρώτη φορά το 2023. Η μαρτυρία αυτή, σε συνδυασμό με δημοσιευμένες πηγές και τη σχετική βιβλιογραφία, επιτρέπει την ανα-σύνθεση της εμπειρίας μιας ομάδας που μέχρι σήμερα εμφανίζεται μόνο αποσπασματικά στις μελέτες για το Γκέρλιτς. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στις συνθήκες της αιχμαλωσίας, στη μεταχείριση των χωρο-φυλάκων από τις βουλγαρικές και γερμανικές Αρχές, στην καθημερινή ζωή στο στρατόπεδο, στη διατή-ρηση της κρητικής συλλογικής ταυτότητας και στη σημασία της ονομαστικής καταγραφής των ανδρών που διασώζεται στο ημερολόγιο. Η ανακοίνωση φιλοδοξεί να συμβάλει τόσο στη μελέτη της ιστορίας

της Κρητικής Χωροφυλακής, όσο και στη διερεύνηση της εμπειρίας της αιχμαλωσίας και των εντάσεων και συγκρούσεων που εκδηλώθηκαν μεταξύ Ελλήνων εντός και εκτός συνόρων κατά τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο.

ULRICH MOENNIG

Καθηγητής, Τμήμα Ελληνικής και Λατινικής Φιλολογίας, Πανεπιστήμιο Αμβούργου

«Ενθύμιον της εν τη πόλει Γκέρλιτς της Γερμανίας διαμονής μου»: λειτουργούσαν στο στρατόπεδο θεσμοί επιβαλλόμενης μνήμης;

Το ερώτημα στον τίτλο της ανακοίνωσής μου απορρέει από διάφορες παρατηρήσεις. Είναι αξιοσημείωτος ο όγκος παραγωγής γραπτού λόγου στο Γκέρλιτς, όχι μόνο δημοσιογραφικού τύπου, αλλά και λογοτεχνικής και κριτικής φύσης. Δημιουργούνται εικόνες φιλοξενίας και καλοπέρασης με χοροεσπερίδες, ερωτικά ειδύλλια με Γερμανίδες (των οποίων οι επίσημοι σύζυγοι ενδέχεται να έλειπαν στο μέτωπο) στα πάρκα της όμορφης πόλης, μαθήματα Γερμανικών και καλό φαγητό. Πιθανός σκοπός της εικόνας που δημιουργήθηκε είναι η αφοσίωση στον Κωνσταντίνο και στο καθεστώς του Γερμανού Αυτοκράτορα, την ώρα που κοντά στους βασιλόφρονες υπήρχαν και βενιζελικοί ανάμεσα στους στρατιώτες και χωροφύλακες. Ιδιαίτερη εντύπωση προκαλεί το γεγονός ότι άνθρωποι, που από την παιδεία τους δεν είχαν ιδιαίτερη σχέση με τον γραπτό λόγο, αγόραζαν τετράδια και άρχισαν να γράφουν. Από τον γραφικό χαρακτήρα τόσο στο *Ημερολόγιο* του Κονταξάκη όσο και στο τετράδιο του Πανταλάκη μπορεί κανείς να συμπεράνει πως τα κείμενα στα Γερμανικά δεν είναι γραμμένα από τους ίδιους, γεγονός που κι αυτό γεννά ερωτήματα. Ειδικά στη μαρτυρία του Εμμανουήλ Κονταξάκη κάνει εντύπωση η στενή σχέση μεταξύ σημειώσεων του Κρητικού χωροφύλακα και του *Ελληνικού Ημερολογίου* του 1917, έκδοση της εταιρείας που εξέδιδε και την ελληνική έκδοση της εφημερίδας *Τα Νέα του Görlitz*. Ο χωροφύλακας κρύβει τα φιλοβενιζελικά του αισθήματα και τη διάψευση των εικόνων φιλοξενίας πίσω από μια φιλοβασιλική επιφάνεια, γεγονός που γεννά το ερώτημα μήπως φοβόταν έλεγχο των σημειώσεών του. Ο Γεώργιος Πανταλάκης εκδηλώνεται ανοιχτά υπέρ του Βενιζέλου και διαψεύδει αρκετά ρητά το αφήγημα της φιλοξενίας, γεγονός που πρέπει κι αυτό να ληφθεί υπόψη.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΜΠΕΝΕΚΟΣ

τ. Αναπληρωτής Καθηγητής Πανεπιστημίου Θεσσαλίας

Τα Απομνημονεύματα του Έλληνα δεκανέα Νικολάου Μαργαριτούλη και η Πραγματεία του Γερμανού προξένου Helmut Scheffel

Ένα το γεγονός: Η «φιλοξενία» του Δ' Ελληνικού Σώματος Στρατού στο Γκαίρλιτς της Γερμανίας κατά τη διάρκεια του Α' Παγκοσμίου Πολέμου. Δύο οι πηγές πληροφοριών: Τα Απομνημονεύματα του Έλληνα δεκανέα Νικολάου Μαργαριτούλη από τον Βόλο και η Πραγματεία του Γερμανού προξένου στον Βόλο Helmut Scheffel. Και οι δύο βρέθηκαν στον ίδιο χώρο, στην ίδια πόλη και περιγράφουν τα γεγονότα των ετών 1916–1919 με σαφήνεια και ουδέτερο πνεύμα, χωρίς να τα χρωματίζουν πολιτικά. Σημαντικές πηγές για διασταύρωση και ανασύσταση ιστορικών γεγονότων. Ο στρατιώτης στα «Απομνημονεύματα» περιγράφει την καθημερινότητα, όπως τη βιώνουν οι Έλληνες στρατιώτες μέσα στο στρατόπεδο και στην πόλη, τη σχέση Ελλήνων και Γερμανών, τους μικτούς γάμους και τα κοινά πανηγύρια, τη δημιουργία του πρώτου ελληνικού «σοβιέτ» στο Γκαίρλιτς και τη φυγή χιλιάδων στρατιωτών με προορισμό την Ελλάδα, μετά τη συνθηκολόγηση της Γερμανίας. Ο πρόξενος, από την πλευρά του, ως γνώστης της ελληνικής γλώσσας, αναλαμβάνει χρέη διερμηνέα ανάμεσα στις γερμανικές στρατιωτικές υπηρεσίες του Γκαίρλιτς και παρέχει σημαντικές και λεπτομερείς πληροφορίες, ιδίως των Γερμανικών Αρχών, που έχουν σχέση με την παραμονή των Ελλήνων στο Γκαίρλιτς. Τα δύο έργα δημιουργούν μια βιωματική

ιστορική συμμετρία, πλαισιώνοντας κυριολεκτικά το στρατιωτικό παράδοξο της «φιλοξενίας» και παραμονής του Δ' Ελληνικού Σώματος Στρατού, μεσούντος του Α' Παγκοσμίου Πολέμου στο Γκέρλιτς της Γερμανίας.

ΑΙΓΛΗ ΜΠΡΟΥΣΚΟΥ

Κοινωνική ανθρωπολόγος, Επιστημονικός Σύλλογος Μέριμνας Παιδιού και Εφήβου

Οι Έλληνες του Γκέρλιτς και οι ηχογραφήσεις του 1917: Η περίπτωση των παραμυθιών

Μια εξωπραγματική συνθήκη συλλογής γλωσσικού υλικού από την Ελλάδα διαμορφώθηκε κατά τη διάρκεια του Α' Παγκοσμίου Πολέμου στο στρατόπεδο του Γκέρλιτς, όπου παρέμειναν για περισσότερο από δύο χρόνια οι επτά χιλιάδες άντρες του Δ' Σώματος του ελληνικού στρατού. Γερμανοί ελληνιστές οργάνωσαν μια πρωτοποριακή έρευνα φωνογραφικής καταγραφής γλωσσικού και μουσικού υλικού, δημιουργώντας ένα ηχητικό και γραπτό αρχείο μεταγραφών και πληροφοριών για τους πληροφορητές, το οποίο παρέμεινε άγνωστο καθ' όλη τη διάρκεια του 20ού αιώνα. Το «γλωσσικό» υλικό, πρωτίστως διαλεκτολογικού ενδιαφέροντος για τους Γερμανούς ελληνιστές, περιλαμβάνει περίπου 60 αφηγήσεις παραμυθιών, καθώς το είδος αυτό θεωρήθηκε ότι θα επέτρεπε στους στρατιώτες-πληροφορητές να μιλήσουν στη διάλεκτο του τόπου καταγωγής τους, στη γλώσσα των παιδικών τους χρόνων. Η πρώτη φάση της μελέτης των αφηγήσεων επικεντρώθηκε στην κατάταξη όσων ανήκουν στην προφορική παράδοση, αρχικά σε είδη (μύθοι ζώων, μαγικά και θρησκευτικά παραμύθια, ευτράπελες διηγήσεις) και στη συνέχεια σε παραμυθιακούς τύπους σύμφωνα με τον Διεθνή Κατάλογο Παραμυθιών. Η ταξινόμηση αυτή επέτρεψε την ένταξη και κατανόηση του υλικού στο πλαίσιο της παγκόσμιας διάδοσης των παραμυθιών και οδήγησε στη δεύτερη φάση της μελέτης: τον σχολιασμό κάθε παραμυθιού του corpus του Γκέρλιτς σε σχέση τόσο με τη διεθνή προφορική και λογοτεχνική του διάδοση όσο και με τα δεδομένα του ελλαδικού χώρου. Λόγω των εξωπραγματικών εθνογραφικών συνθηκών υπό τις οποίες συλλέχθηκαν, τα παραμύθια της συλλογής χαρακτηρίζονται από άνισες αποδόσεις: άλλα είναι θαυμαστά ανεπτυγμένα, από αφηγητές με ταλέντο και κέφι, ενώ άλλα είναι αποσπασματικά, ατελή και άτεχνα, από αφηγητές που παλεύουν να τα θυμηθούν. Όλα, ωστόσο, συνθέτουν ένα σύνθετο και συναρπαστικό πεδίο μελέτης της διάδοσης και της αφήγησης των παραμυθιών.

ΖΑΦΟΣ ΞΑΓΟΡΑΡΗΣ

Καθηγητής, Τμήμα Εικαστικών Τεχνών, Ανώτατη Σχολή Καλών Τεχνών

ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΤΣΕΛΟΥ

Επιμελήτρια τέχνης

Η Φιλόξενη Πύλη

Η παρουσίαση περιγράφει τα διάφορα στάδια σχεδιασμού, έρευνας και εκτέλεσης της υπαίθριας ηχητικής εγκατάστασης με τίτλο *Η Φιλόξενη Πύλη*. Το έργο παρουσιάστηκε στην 14η documenta, στην έξοδο του υπόγειου τμήματος του κεντρικού σιδηροδρομικού σταθμού του Kassel, το 2017. Η ανακατασκευή μιας απομονωμένης υλικής λεπτομέρειας από το στρατόπεδο του Α' Παγκοσμίου Πολέμου στο Görlitz ήταν τοποθετημένη δίπλα σε ένα ανενεργό δίκτυο γραμμών τρένου, ενώ εξέπεμπε επεξεργασμένες αρχειακές ηχογραφήσεις.

ELŻBIETA OPIŁOWSKA

Κοινωνιολόγος, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια, Ινστιτούτο Κοινωνιολογίας, Πανεπιστήμιο του Βρότσλαβ

Πρόσφυγες από την Ελλάδα στο μεταπολεμικό «χωνευτήρι» του Ζγκορζέλετς

Το 1945, η παραμεθόρια πόλη του Ζγκορζέλετς γνώρισε ριζικές δημογραφικές μεταβολές. Η εκδίωξη του γερμανικού πληθυσμού και η άφιξη ετερόκλητων ομάδων, όπως πρώην καταναγκαστικοί εργάτες, επαναπατρισθέντες από τη Δυτική Ευρώπη, στρατιωτικοί έποικοι και μετεγκατεστημένοι από τις ανατολικές περιοχές της Πολωνίας, μετέτρεψαν την πόλη σε ένα δυναμικό μεταπολεμικό «χωνευτήρι» πληθυσμών. Στα τέλη της δεκαετίας του 1940, οι πολιτικοί πρόσφυγες του ελληνικού Εμφυλίου Πολέμου αποτέλεσαν μια ορατή και σημαντική παρουσία, συμβάλλοντας στον ανασχηματισμό του κοινωνικού και πολιτισμικού τοπίου της πόλης. Η ανακοίνωση εξετάζει τον τρόπο με τον οποίο η εγκατάσταση των Ελλήνων πολιτικών προσφύγων έχει καταγραφεί και αναπαρασταθεί στη συλλογική μνήμη του Ζγκορζέλετς. Εστιάζει στην αρχική περίοδο απομόνωσης και ιδεολογικής επιτήρησης που βίωσαν οι πρόσφυγες, καθώς και στη σταδιακή ένταξή τους σε μια πολυπολιτισμική μεταπολεμική κοινωνία. Παράλληλα, διερευνά τον μακροπρόθεσμο αντίκτυπο της παρουσίας τους στις τοπικές πρακτικές μνήμης και στον αστικό χώρο. Βασισμένη σε αρχειακές πηγές, απομνημονεύματα, βιβλιογραφική έρευνα και συνεντεύξεις με κατοίκους του Ζγκορζέλετς, η ανακοίνωση εντάσσει την τοπική αυτή εμπειρία στο ευρύτερο πλαίσιο των συζητήσεων για τη μετανάστευση, την ταυτότητα και τη μεταπολεμική συλλογική μνήμη στην Κεντρική Ευρώπη.

ΧΡΗΣΤΟΣ ΠΑΠΑΪΩΑΝΝΟΥ

Διδάκτωρ Σύγχρονης Ιστορίας

Από το Ρούπελ στο Γκέρλιτς: Η κατάρρευση της ελληνικής κυριαρχίας στην Ανατολική Μακεδονία και η ιδιότυπη αιχμαλωσία του Δ' Σώματος Στρατού (Αύγουστος–Σεπτέμβριος 1916)

Η ανακοίνωση εξετάζει τις στρατιωτικές εξελίξεις που οδήγησαν στη μεταφορά του, πιστού στον βασιλιά Κωνσταντίνο, Δ' Σώματος Στρατού (Δ' Σ.Σ.) από την Ανατολική Μακεδονία στο Γκέρλιτς τον Σεπτέμβριο του 1916, ως αποτέλεσμα ενός σύνθετου επιχειρησιακού και πολιτικοστρατιωτικού αδιεξόδου. Αφετηρία αποτελεί η βουλγαρική προέλαση μετά την κατάληψη του Ρούπελ, η οποία, με τη γερμανική ανοχή, ανέτρεψε τις ισορροπίες στο Μακεδονικό Μέτωπο και οδήγησε στην περικύκλωση και απομόνωση των ελληνικών μεραρχιών. Στο πλαίσιο αυτό, διερευνάται πώς η παθητική στάση της ελληνικής κυβέρνησης απέτρεψε την ένοπλη αντίσταση, προκαλώντας την επιχειρησιακή κατάρρευση της άμυνας, ενώ αναδεικνύονται και οι διοικητικές αδυναμίες που δυσχέραναν τη λήψη αποφάσεων. Παράλληλα, συσχετίζεται η κρίση της Καβάλας με το γενικότερο πλαίσιο του 1916: το κίνημα της Θεσσαλονίκης, τη γαλλική επέμβαση που οδήγησε στον αφοπλισμό της XI Μεραρχίας, καθώς και την ανησυχία των Γερμανών ότι το Δ' Σ.Σ. θα μπορούσε να ενταχθεί στην Εθνική Άμυνα. Μέσα σε αυτό το περιβάλλον αμοιβαίας καχυποψίας, το σώμα στρατού αντιμετωπίστηκε ταυτόχρονα ως εν δυνάμει απειλή και από τις δύο αντιμαχόμενες πλευρές. Αποκλείοντας την παράδοση στους Βουλγάρους και θεωρώντας την αντίσταση ανέφικτη, το πολεμικό συμβούλιο του σώματος οδηγήθηκε στη γερμανική «προστασία» ως τη μόνη διέξοδο αποφυγής της βουλγαρικής αιχμαλωσίας. Η μεταφορά στο Γκέρλιτς δεν αποτέλεσε μεμονωμένο επεισόδιο, αλλά το αποτέλεσμα μιας αλυσίδας παραγόντων: απώλεια στρατηγικών θέσεων, διοικητική δυσλειτουργία και ταυτόχρονη πίεση από τα δύο αντίπαλα στρατόπεδα. Το Δ' Σ.Σ. αποτελεί κομβικό παράδειγμα του τρόπου με τον οποίο η πολιτική της ουδετερότητας εξέθεσε τον ελληνικό στρατό σε πρωτοφανείς εξαναγκασμούς, κλιμακώνοντας τον Εθνικό Διχασμό.

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ ΠΑΠΟΥΛΗ

Επιστημονική συνεργάτιδα στο Κέντρο Νέου Ελληνισμού (CeMoG, Freie Universität Berlin), υποψήφια διδακτόρισα Νέων Ελληνικών Σπουδών

„Distichen, die ich zarten gepressten Heimatblumen vergleichen möchte...“: οι August Heisenberg και Gustav Soyter στο Görlitz

Στο επίκεντρο της ανακοίνωσης βρίσκονται οι επιστημονικές δημοσιεύσεις των August Heisenberg και Gustav Soyter για τις οποίες άντλησαν από την εμπειρία στο Görlitz. Η εκ του σύνεγγυς ανάγνωση αυτών των δημοσιεύσεων γίνεται με άξονα ορισμένα ερωτήματα της διδακτορικής μου διατριβής, η οποία μελετά τη γένεση και την ιστορία, τουλάχιστον έως τη δεκαετία του 1930, των νεοελληνικών σπουδών στον γερμανικό χώρο, κοιτώντας ως διανοητική τους προϋπόθεση έναν διαρκώς μετασχηματιζόμενο περί «νεοελληνικού λαού» λόγο. Σε αυτό το κλίμα, η γλώσσα και η δημοτική παράδοση (τραγούδια, δίστιχα, παραμύθια) φαίνονται να αποτελούν επιστημονικά τεκμήρια για να μελετήσει κανείς την ψυχή αυτού του λαού. Βλέποντας τις σχετικά με το Görlitz δημοσιεύσεις των Heisenberg και Soyter ως στιγμιότυπα για τον μετασχηματισμό αυτών των λόγων, πρόκειται να αναρωτηθώ για την επιστημονική τους διαμόρφωση, τον ρόλο της διδασκαλίας του Karl Krumbacher, καθώς και τις μετέπειτα θεσμικές/επιστημονικές τους διαδρομές (ο Heisenberg ως καθηγητής βυζαντινής φιλολογίας στο Μόναχο, ο Soyter ως καθηγητής βυζαντινής και νέας Ελληνικής φιλολογίας στη Λειψία κ.α.). Επιπλέον, θα προσπαθήσω να αναδείξω την εκδοχή που φαίνεται να αναπτύσσει ο καθένας σχετικά με το φανταστικό σχήμα της «νεοελληνικής λαϊκότητας»: ο μὲν Heisenberg, επικεφαλής της επιστημονικής επιτροπής στο Görlitz, ως βυζαντινολόγος εκθέτοντας με την αφορμή των ερευνών του εκεί τη δική του θεωρία για την ιστορία της νεοελληνικής γλώσσας και των διαλέκτων της, ο δε Soyter μελετώντας την ιστορία των ελληνικών δίστιχων, ερανίζοντας από τις ελληνικές εφημερίδες και παρουσιάζοντας αργότερα σχετικά με το *Ελληνικό χιούμορ από τα χρόνια του Ομήρου έως σήμερα* έναν λαό που «από τον καιρό του Ομήρου» ξέρει να «γελάει με τα δυσάρεστα της καθημερινότητας και τα ανθρώπινα λάθη που μένουν πάντοτε τα ίδια».

ΘΑΝΑΣΗΣ ΠΕΤΡΟΥ

Συγγραφέας, δημιουργός κόμικς, διδάσκων στο AKTO Art & Design College

Δίνοντας φωνή στους ξεχασμένους

Τα κόμικς, από την ίδια τους τη φύση, αποτελούν ένα πολυτροπικό μέσο μια και συνδυάζουν λόγο και εικόνα με έναν ιδιαίτερο τρόπο για να διαμορφώσουν μία αφήγηση. Όταν προσθέσουμε και το ζήτημα της ιστορίας και της ιστορικής αναπαράστασης στη διαδικασία δημιουργίας τους, προκύπτουν νέα δεδομένα. Στην παγκόσμια παραγωγή υπάρχουν πολυάριθμα κόμικς που ασχολούνται με ιστορικά θέματα και γεγονότα, άλλοτε με διάθεση να τα αναπαραστήσουν με μια σχετική πιστότητα και άλλοτε παίρνοντάς τα ως αφορμή για να δημιουργήσουν μια δική τους μυθοπλασία. Ο δημιουργός κόμικς που θέλει να ασχοληθεί με ένα ιστορικό θέμα βρίσκεται σε ένα σταυροδρόμι, αφενός καλείται να ενδυθεί με τα ρούχα του ιστορικού-ερευνητή και να αναζητήσει το απαραίτητο προς μελέτη υλικό και αφετέρου να το χρησιμοποιήσει ώστε, μεταπλάθοντάς το, να δημιουργήσει μια μυθοπλαστική ιστοριογραφία που πλέον θα υπηρετεί τους λεκτικούς και οπτικούς κανόνες των κόμικς. Με αφορμή το βιβλίο *Οι όμηροι του Γκαίρλιτς – μια απίστευτη αληθινή ιστορία διχασμού και πολέμου* (εκδόσεις Ίκαρος, 2020) θα παρουσιάσουν τόσο τα διλήμματα που συναντάει ένας δημιουργός όσο και οι επιλογές που κάνει προσπαθώντας να μεταφέρει σε μορφή κόμικς την ιστορία του Δ' Σώματος Στρατού που βρέθηκε στη Γερμανία κατά τη διάρκεια του Α' Παγκοσμίου Πολέμου.

ΜΙΡΑΝΤΑ ΤΕΡΖΟΠΟΥΛΟΥ

Εθνολόγος

Οι Έλληνες του Γκέρλιτς και οι ηχογραφήσεις του 1917: Επιχειρώντας μια «στρατοπεδική εθνογραφία»

Τη δεύτερη δεκαετία του 20ού αιώνα, στο πλαίσιο και όχι άσχετη από τον φρικαλέο Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο ξετυλίγεται η, ιστορικά και στρατιωτικά, πρωτάκουστη περίπτωση του στρατοπέδου Γκέρλιτς με τους ιδιότυπους «αιχμαλώτους» του. Η ιστορία του είναι πλέον αρκετά γνωστή, όπως έχουν γίνει γνωστά και τα πολιτισμικά γεγονότα που έλαβαν χώρα στο ίδιο πλαίσιο. Με πρόσφατη τότε την επανάσταση του φωνογράφου και τον ανεμοστρόβιλο των ηχογραφήσεων της δισκογραφικής βιομηχανίας, διαμορφώθηκε μέσα στο στρατόπεδο μια ιδιόμορφη πειραματική συνθήκη καταγραφής μουσικού-τραγουδιστικού υλικού, φορείς του οποίου αναδεικνύονται οι νέοι στρατευμένοι άνδρες, γεννημένοι σχεδόν όλοι μέσα στην τελευταία δεκαετία του 19ου αιώνα. Αποτέλεσμα των καταγραφών εκείνων αποτελεί το «αρχείο» που έχουμε στα χέρια μας. Παρ' όλα τα μεγάλα κενά των πληροφοριών (βιογραφικά στοιχεία, πληροφορίες για τα τραγούδια που λένε, πού και πώς τα έμαθαν κ.ά.), προσεγγίζοντας το υλικό, λησμονούμε τις βασικές αυτές αρχειακές σιωπές, καθώς και την άγνοιά μας σχετικά με το τι έχει επιλεγεί να καταγραφεί και τι να μείνει απ' έξω, γιατί ήδη η αξία μιας μη εμπορικής ηχογράφησης του 1917 είναι ανεκτίμητη. Ούτως ή άλλως, οι επιλογές των τραγουδιών περικλείουν μηνύματα και κώδικες προς αποκρυπτογράφηση και αποκαλύπτουν στοχασμό πάνω στην ιστορία, την ταυτότητα και την ετερότητα αλλά και το ιδεολογικό σύμπαν του στρατοπέδου, όπως και τις ηθικές και αισθητικές αξίες που επικρατούν στον κόσμο που εκπροσωπούν οι στρατευμένοι.

ΓΙΟΥΛΗ ΧΡΟΝΟΠΟΥΛΟΥ

Φιλολόγος, συγγραφέας

Οικογενειακά αρχεία και μαρτυρίες από το Γκέρλιτς: Η περίπτωση του αξιωματικού Τζων Χατζηπανάγου

Πριν από λίγα χρόνια, ανακάλυψα στο πατρικό μου ένα χειρόγραφο του παππού μου από την πλευρά της μητέρας μου, Τζων Χατζηπανάγου, με τίτλο «Απ' τη ζωή μου» μαζί με κάποια άλλα κατάλοιπα (σημειωματάρια – ημερολόγια και φωτογραφίες), που η μητέρα μου φυλούσε ευλαβικά στο συρτάρι της. Στο ξεφύλλισμα των σελίδων κατάλαβα πως επρόκειτο για πολύτιμα απομνημονεύματα, καθώς, με την αλλαγή των εποχών και τον εμπλουτισμό στην εστίαση της Ιστορίας, ό,τι κάποτε προοριζόταν απλώς για τη διατήρηση της οικογενειακής μνήμης και έφερε απλώς συναισθηματικό βάρος, πλέον είχε καταστεί δημοσιεύσιμο και αποκτούσε αξία ιστορική. Γιατί στο σύγγραμμα του παππού μου, εκτός από κάποιες προσωπικές στιγμές, καταγράφονταν σημαντικές εμπειρίες που σχετίζονταν με την ιστορική ζωή του τόπου, με την οποίαν έμελλε να συνδεθεί και η δική του μοίρα. Ανάμεσα στα άλλα (π.χ. τους Βαλκανικούς πολέμους, όπου έγινε αξιωματικός επ' ανδραγαθία, ή τη Μικρασιατική εκστρατεία, στην οποία έλαβε επίσης μέρος), ξεπρόβαλε και η εν πολλοίς άγνωστη ιστορία του Γκέρλιτς, όπου ο παππούς μου βρέθηκε ως «φιλοξενούμενος αιχμάλωτος» ακολουθώντας την περιπέτεια του Δ' Σώματος Στρατού. Μέσα από τις αναφορές στο απομνημόνευμα, αλλά και από τις σημειώσεις στο ημερολόγιο, αποτυπώνονται αφενός η πορεία από την Καβάλα στο Γκέρλιτς, αλλά και η επιστροφή, αφετέρου πολλά στοιχεία της ζωής εκεί με ιδιαίτερο ενδιαφέρον, καθώς έζησε ως αξιωματικός, με ταυτίσεις αλλά και αποκλίσεις ως προς τη ζωή των στρατιωτών. Επίσης, αναφέρεται στην εξορία του στο νησάκι του Αϊ Γιώργη κατά την επιστροφή του στην πατρίδα. Οι ποικίλες αυτές καταγραφές ρίχνουν νέο φως στην ημιφωτισμένη αυτή ιστορία.

**ΠΕΡΙΛΗΨΕΙΣ
ΣΤΑ ΑΓΓΛΙΚΑ**

**ABSTRACTS
IN ENGLISH**

EUGENIA ALEXAKI

Assistant Professor, Department of History and Archaeology, National and Kapodistrian University of Athens

Family Archives and Testimonies from Görlitz: The Case of the Cretan Gendarme Giorgos Pantalakis

Frequent accounts by my mother of the harsh years of the German Occupation in Greece during WWII, and in particular her references to the little German her father knew, led me to the discovery of a small notebook in which my grandfather, Georgios Pantalakis (1895–1980), recorded his experiences in Görlitz, where the Gendarmerie Battalion he served in was transferred in 1916. The notebook, the bilingual Greek-German identity card he received upon his arrival in Görlitz, a few photographs, and another notebook containing love poems in couplets, written considerably later, constitute the only surviving records of his life, carefully preserved by my uncle. The long journey from Serres to Germany, his experience of life there –particularly the inadequate food provision– and his longing to return to his village and be reunited with his family are narrated exclusively through *mantinades*. For my grandfather, who continued to compose and recite *mantinades* throughout his life, these rhyming distichs were a familiar cultural idiom and a common practice, which he appears to have consciously adopted as a means of articulating his experience. From this perspective, the notebook appears to have functioned for him as a “site” for the “performance” of his Cretan identity and political convictions, particularly given that it concludes with a “Credo in Eleftherios Venizelos.” How might these couplets be understood within the broader context of expressing and/or forming collective identities in the camp, as well as in relation to the reception, study, and documentation of the Greek “folk” tradition in Görlitz?

GERASSIMOS ALEXATOS

Master of Engineering, author

The Greeks of Görlitz: The Continuation after their Repatriation

The “Odyssey” of the IV Army Corps, following its unconventional captivity in Görlitz, Silesia—an event unprecedented in Greek military history—did not cease upon its long-awaited repatriation. Numerous of its personnel, both the innocent and the guilty alike, faced allegations of desertion, thereby exacerbating the passions of the National Schism to the utmost. Furthermore, conflicts did not abate during the interwar period. In the ensuing successive waves of military coups, counter-coups, dismissals and reinstatements, numerous Görlitz officers actively aligned themselves with one side or the other, with some even assuming leading roles. Concurrently, the lives of the ordinary soldiers who passed through Görlitz were also profoundly impacted. Many used the knowledge and experience they had acquired (language, training, industrial labor etc.), while the German side, driven by its own motives, persistently sought out these former ‘guests’ who had dispersed throughout Greece. During the German Occupation hundreds of them found themselves between the hammer and the anvil. Highly sought after by the German authorities, they were suspected of collaboration with the occupier—sometimes justifiably. Some did not escape the firing squad, while many resorted to silence and oblivion.

KONSTANTINOS ANDROUTSOPOULOS

Mathematician-computer scientist, author

Family Archives and Testimonies from Görlitz: The Case of Reserve Corporal Antonios Kazolis

The chance discovery of the old diary of Reserve Corporal Antonios Kazolis from Aigio, in the Peloponnese, is closely connected with the historical events of the Great War, and its reading transports us across time and space to the period in which it was written. Through its pages we are taken to the First World War, and more specifically to Eastern Macedonia, where the extraordinary story of the IV Army Corps of the Hellenic Army began, while their final destination was the German city of Görlitz. The diary first recounts the harsh living conditions at Fort Lisse, the limited military events surrounding the Bulgarian invasion of Eastern Macedonia following the Greek government's decision not to resist, and the implementation of the relevant military orders by Antonios Kazolis during this period. It then follows the decision to transfer the Corps to Germany and describes the railway journey through Bulgaria, Serbia, Austria, and Hungary, passing countless railway stations, towns, and villages before reaching the city of Görlitz. Kazolis records the city and its inhabitants, the military camp where the soldiers were accommodated, and the realities of everyday life during the more than two years the soldiers spent in Görlitz. He reflects on the hardships he endured, his personal relationships and emotions, religious celebrations, homesickness, the various jobs he undertook at the Lautawerk aluminium factory, the illnesses he suffered, a workplace accident, and finally the end of the war. These experiences offer readers a unique first-hand perspective on the author's wartime experience almost 110 years after the described events. The study and publication of the diary by Kazolis's grandson constitute an act of preservation, documentation, and public dissemination of a personal testimony that makes a significant contribution to the history of the Greeks of Görlitz.

DIMITRIOS BENEKOS

f. Associate Professor, University of Thessaly

The Memoirs of the Greek Corporal Nikolaos Margaritoulis and the Treatise of the German Consul Helmut Scheffel

One event: The "hospitality" extended to the 4th Greek Army Corps in Görlitz during the First World War. Two sources of information: The memoirs of the Greek Corporal Nikolaos Margaritoulis from Volos and the treatise of the German Consul in Volos, Helmut Scheffel. Both were found in the same location, in the same town, and describe the events of the years 1916–1919 clearly and neutrally, without political bias. They are considered important sources for cross-referencing and the reconstruction of historical events. The soldier in the *Memoirs* describes the daily life of Greek soldiers in the camp and in the town, the relationships between Greeks and Germans, mixed marriages and joint celebrations, the founding of the first Greek "Soviet" in Goerlitz, and the flight of thousands of soldiers to Greece after Germany's surrender. The Consul, a scholar of Greek, acted as an interpreter between the German military authorities in Görlitz and the Greek Command of the Army Corps, providing crucial and detailed information, particularly from the German authorities, regarding the Greeks' presence in Görlitz. The two works create a historical symmetry that literally frames the military paradox of "hospitality" and the presence of the 4th Greek Army Corps in Görlitz during the First World War.

AIGLI BROUSKOU

Social Anthropologist, Child and Adolescent Care Scientific Association

The Greeks of Görlitz and the 1917 Recordings: The Case of the Folktales

An extraordinary setting for the collection of linguistic material from Greece emerged during the First World War in the Görlitz camp, where the seven thousand men of the Fourth Army Corps of the Greek army remained for just over two years. German Hellenists organized a pioneering project of phonographic recording of linguistic and musical material, creating a sound and written archive of transcriptions and information about the informants that remained unknown throughout the twentieth century. The “linguistic” material, primarily of dialectological interest, includes some 60 folktale narratives, as this genre was thought to enable the soldier-informants to speak in the dialect of their place of origin, the language of their childhood. The study of the narratives proceeded in two phases. First, those belonging to the oral tradition were classified into genres (animal tales, magical and religious tales, humorous tales) and then into tale types according to The Types of International Folktales. This made it possible to situate the material within the worldwide dissemination of folktales. The second phase focused on each tale in the Görlitz corpus, examining its international oral and literary transmission as well as its relationship to the Greek context. Collected under extraordinary ethnographic circumstances, the tales display strikingly uneven renditions: some are remarkably well developed, told by narrators with talent and enthusiasm, while others are fragmentary and incomplete, their narrators struggling to remember them. Taken together, however, they offer a complex and fascinating field for exploring the transmission and telling of folktales.

YOULIE CHRONOPOULOU

Philologist, author

Family Archives and Testimonies from Görlitz: The Case of the Officer John Chatzipanagos

A few years ago, I discovered a manuscript at my parents’ house written by my maternal grandfather, John Chatzipanagos, titled “From My Life,” along with some other memorabilia (notebooks, diaries, and photographs) that my mother had lovingly kept in her drawer. As I leafed through the pages, I realized that these were invaluable memoirs, for, with the changing times and the growing focus on microhistory, what was once intended merely to preserve family memory and held only sentimental value had now become publishable and had acquired historical significance. For in my grandfather’s memoir, aside from some personal moments, significant experiences were recorded that were related to the historical life of the region, with which his own fate was destined to be intertwined. Among other things (such as the Balkan Wars, where he was promoted to officer for bravery, or the Asia Minor Campaign, in which he also took part), the largely unknown story of Görlitz also emerged, where my grandfather found himself as a “captive guest” following the adventures of the Fourth Army Corps. Through the accounts in the memoir, as well as the entries in the diary, the journey from Kavala to Görlitz—and the return trip—are documented, as well as many particularly interesting details of life there, as he lived as an officer, experiencing both similarities and differences compared to the lives of the soldiers. He also refers to his exile in the islet of Agios Georgios upon his return to his homeland. These varied accounts shed light on the dimly lit history of the Greeks of Görlitz.

NIKOS DIONYSOPOULOS

Editor of musical editions

The Greeks of Görlitz and the 1917 Recordings: From Discovery to Publication

In the early 1990s, I attended a conference in Berlin on the “Musics of Southeastern Europe,” where Susanne Ziegler, head of the Sound Archive of the Ethnological Museum in Berlin, presented a recently acquired collection of wax cylinders containing recordings of prisoners of war from the First World War. Among them, she briefly mentioned the recordings relating to Greece and showed a photograph of Michalis Polychronakis, from Topolia in Kastelli, Crete, playing his lyra during a recording session. I immediately expressed my interest in having the Greek material published by the University of Crete Press. Over the following years, numerous efforts were undertaken to make possible the publication of the surviving corpus of Greek recordings made in Görlitz in 1917, together with the documentary material that complements this invaluable record. Meanwhile, oral histories and diaries of those involved came to light, while books, broadcasts, and publications brought this unique episode in military history to wider attention: the peculiar “captivity” of thousands of soldiers of the Fourth Greek Army Corps and their transfer to Görlitz. The publication of the surviving sound material and accompanying documentation adds to the now substantial body of research and bibliography on the Greek soldiers held captive in Görlitz. The handling and presentation of these historical recordings, however, raise a range of practical, technical, theoretical, and methodological questions. The solutions developed by the research team, the interpretation of the available material, and the research and editorial process leading to its publication will be the focus of this presentation.

STRATOS N. DORDANAS

Associate Professor, Department of History and Archaeology, Aristotle University of Thessaloniki

German Interwar Searches: Tracing the Görlitzers in Greece

Following the end of the First World War, Greece was hardly the most welcoming place for Germans. Yet, with the resumption of diplomatic relations in 1921 (fully restored in 1924), German diplomats, together with scholars affiliated with the German School at Athens and the German Archaeological Institute, began an eager search for former allies among the royalist and broader anti-Venizelist political circles. Their interest was directed primarily towards individual figures whose political influence made them valuable to German diplomacy. An important exception, however, was the gradual shift of this search from prominent personalities to broader social categories and population groups that could, in one way or another, be regarded as bearers of “Germanness” in post-war Greece. In this context, the soldiers and officers of the Fourth Army Corps, who had spent an extended period in Görlitz, Upper Silesia, assumed particular significance. The post-war architects of a renewed Greco-German rapprochement regarded these former “guests” of the Kaiser as “the most ardent heralds of the virtues of the German people, German culture, and the Greeks’ affection for Germany”. The passengers aboard this metaphorical Greco-German ark acquired even greater importance after 1933. The two worlds met again in 1941, when some Greeks once more addressed the invading German troops in their language. By 1945, however, the designation *Görlitzers* had irreversibly acquired the same overwhelmingly negative connotation that the Great War had already attached to Germany itself.

SABINE JAINSKI

Berlin-based documentary filmmaker, journalist and translator

Filming the Greeks of Görlitz

How to bring the fascinating, multiple stories of the Greeks in Görlitz into our time, and how to make these truly European encounters accessible for a broader audience? In my talk, I shall discuss the possibilities of a documentary filmmaker to revive the different and most unexpected historical meetings of Germans, Greeks and Poles in Görlitz / Zgorzelec during the 20th century, looking for witnesses and archives, as well as hidden personal stories contributing to big history. Konstantinos Toubekis has been the first to film the heritage of the Greek army in Görlitz in his documentary *The Miracle of Görlitz* from 2006, at a time when he could still meet the children of some of the Greeks who chose to stay in the city. 20 years later, the situation has changed in many ways. How can a film follow the traces of the Greek soldiers coming to Görlitz in 1916, not only during their time in the city, but also afterwards in Greece where they were not all welcome again, and during WW II, when some used their knowledge of German(s) to help others during the Nazi occupation? And what happened when even more Greeks fled to Zgorzelec in 1949 after the Civil War, to settle in the Polish city? In my documentary search, I would like to bring these stories together to contribute to an alternative narrative of welcoming strangers and mutual help, much needed in our times. I would also be most happy to discuss my film project with the scholars and audience present at the conference and listen to their ideas and suggestions.

GEORGE KOKKONIS

Professor, Department of Music Studies, University of Ioannina

The Greeks of Görlitz and the 1917 Recordings: Görlitz as an Early Laboratory of Sound Recording Ethnography

The musical recordings made in Görlitz belong to the early attempts at the “ethnographic” documentation, on wax cylinders, of vocal, instrumental, and mixed forms of traditional music. They thus preserve some of the earliest recordings of the Cretan lyra and, most probably, the first recording of the bouzouki ever made. Yet the uniqueness and inestimable value of this archive for research extend far beyond this. In these recordings, it is not the researchers who travel to the site of ethnographic interest. Rather, those being studied come to meet the researchers in an unusual “laboratory” that is, in fact, a prisoner-of-war camp—even if the particular historical circumstances account for the designation *Gastsoldaten*, “guest soldiers.” Under these paradoxical conditions, the soldiers’ diverse places of origin provide a remarkable geographical range of cultural references, lending particular significance to the sound material, which would have been virtually impossible to collect in the field at the time. At the same time, however, if recording is by definition synonymous with deterritorialization, in the Görlitz camp the decontextualization of folk music becomes even more dramatically apparent. The randomness of the samples is accompanied by the inevitable performative unevenness of amateur renditions. In the broader picture that emerges, Greek popular culture in the early twentieth century is sonically embodied with the innocence, emotion, and imperfections of a school performance which, nevertheless, continues to bear the traces of an ethnographic paternalism permeating the scene.

PETROS KORIS

PhD in Modern and Contemporary History, researcher at the German Archaeological Institute, Athens

Confirming National Stereotypes: Greekness and Germanness in the context of the public discourse on Görlitz (1918–1933)

The internment of 7,000 Greek soldiers and their transfer to the German city of Görlitz during the First World War constituted a unique opportunity for the Greek and German national identities to encounter one another directly on a mass scale. This occurred at a time when international travel remained a privilege constrained by significant social and economic barriers. The Görlitz experience thus became deeply embedded in the individual and collective memory of both Germans and Greeks, frequently resurfacing in public discourse throughout the interwar period and beyond. The mutually antagonistic perception of Germanness and Greekness was a recurring theme in newspapers, Foreign Ministry reports, personal diaries, and travel literature (*Reiseliteratur*). This research proposal seeks to explore the complex mosaic of perceptions surrounding German and Greek national identity in both Greece and Germany as shaped by the Görlitz experience. Through this exceptional point of contact between the two national identities and their perceived characteristics, Greek and German stereotypes, many of which continue to influence Greek-German relations to this day, were simultaneously reaffirmed by each group about itself and confirmed by the other. These stereotypes were subsequently reproduced and consolidated throughout the interwar years, well before the atrocities of the Second World War. In Görlitz, the image of Germany as rational, disciplined, and modern confronted the image of Greece as emotional, undisciplined, and backward. This opposition helped define the cultural relationship between the two countries within the broader conceptual frameworks of Orientalism and Occidentalism.

NIKOLAOS-IOANNIS KOSKINAS

Associate Professor, Department of German Language and Literature, National and Kapodistrian University of Athens

The City of the Absent: Görlitz as a Site of Memory and the Renegotiation of the Past in Contemporary Greek Literature

The displacement and internment of approximately 7,000 Greek soldiers and officers in Görlitz during the First World War constitutes a complex and largely forgotten historical episode, closely intertwined with the National Schism and Greek-German relations. In recent years, this unique collective experience of captivity has re-emerged in the public sphere through literary production, serving as a site for the reconstruction and renegotiation of collective memory. This paper offers a comparative reading of four contemporary Greek literary works inspired by the Görlitz events: the novels *Bitter Sweet Lemon* (2012) by Sofia Voikou, *Görlitz* (2017) by Vivian Avraamidou-Ploumbi, and *The Cry of The Absent* (2021) by Nikos Psilakis, as well as Thanasis Petrou's graphic novel *The Hostages of Görlitz* (2020). Despite their differences in genre, narrative structure and modes of representation, these works converge in their exploration of shared themes, including captivity, confinement, alienation, ideological division, and collective trauma. The analysis focuses on the ways in which the historical past is transformed into literary narrative through the use of personal microhistories as vehicles of memory, the aesthetic representation of absence and trauma and the productive interplay between historical documentation and fiction. Particular emphasis is placed on the graphic novel, where the interaction of image and text fosters an expanded perception of the Görlitz experience within the field of public history. Ultimately, the paper aims to highlight how literature contributes to the rewriting of a silenced history, relocating Görlitz from the margins of historiography into the realm of cultural memory.

GEORGIOS LIMANTZAKIS

Turcologist, PhD in Political Science and History

The Cretan Gendarmes at Görlitz (1916–1919): A First Approach through the Diary of Emmanouil Kontaxakis

The transfer of the Greek IV Army Corps to Görlitz in September 1916 constitutes one of the most remarkable episodes in Greece's involvement in the First World War and has attracted increasing scholarly attention in recent decades. Yet the experience of the approximately 600 Cretan gendarmes who shared this fate has remained largely unexplored, despite their distinctive position within the Greek state apparatus during and after the Balkan Wars and the political context of the National Schism. This paper examines the trajectory of the Cretan gendarmes from their service in eastern Macedonia, through their capture following the Bulgarian invasion of August 1916, to their transfer to the internment camp at Görlitz, Germany. Its principal source is the diary of the Cretan gendarme Emmanouil Kontaxakis from Exopoli (Apokoronas, Crete), edited and published for the first time in 2023. Combined with published primary sources and the relevant historiography, this testimony makes it possible to reconstruct the experience of a group that has so far appeared only marginally in studies of Görlitz. Particular emphasis is placed on the circumstances of their capture, their treatment by the Bulgarian and German authorities, everyday life in the camp, the preservation of a distinct Cretan collective identity, and the significance of the nominal register of Cretan gendarmes preserved in the diary. By bringing this neglected source into the historical discussion, the paper seeks to contribute both to the history of the Cretan Gendarmerie and to broader debates on captivity, collective identity, and the divisions and conflicts between Greeks inside and outside Greece during the First World War.

ULRICH MOENNIG

Professor, Institute of Greek and Latin Philology, University of Hamburg

“Memories of my Stay in Görlitz”: Was There such a Thing as Enforced Remembrance in the Camp?

The question in the title of my paper arises from several observations. The volume of written output in Görlitz is noteworthy—not only journalistic, but also literary and critical. Accounts of hospitality and leisure are repeatedly produced, with vivid spatial descriptions, romantic entanglements with German women (whose husbands may have been away at the front), and scenes in the city's parks, alongside German language lessons and good food. A possible aim of this constructed image is to affirm loyalty to both Constantine and to the German Emperor—especially in a context where, even among royalist-minded soldiers, there were also Venizelist sympathizers, and particularly among the gendarmes. What stands out is that people who, owing to their education, had little connection to written culture nonetheless bought notebooks and began writing. The graphic character of both Kontaxakis' diary and Pantalakis' notebook suggests that the German texts were not written down by themselves, a point that raises further questions. In particular, Emmanouil Kontaxakis' testimony draws attention to the close relationship between the Cretan gendarme's notes and the *Ellinikon Imerologion of 1917*, published by the same company that also issued the Greek edition of *Ta Nea tou Görlitz*. The gendarme appears to conceal his Venizelist sympathies and rejects the claims of hospitality behind a pro-royalist surface—suggesting he may have feared scrutiny of his notes. By contrast, Georgios Pantalakis openly supports Venizelos and explicitly contradicts many elements of the hospitality narrative, and this difference must also be considered.

ELŻBIETA OPIŁOWSKA

Sociologist, Associate Professor, Institute of Sociology, University of Wrocław

Refugees from Greece in the Post-War Melting Pot of Zgorzelec

In 1945, the border town of Zgorzelec underwent sweeping demographic changes. The expulsion of its German population and the arrival of diverse groups, including former forced labourers, returnees from Western Europe, military settlers and resettlers from Poland's eastern territories, transformed the city into a dynamic post-war "melting pot". By the late 1940s, political refugees from Greece's civil war had become a visible and influential presence, reshaping the city's social and cultural landscape. My presentation examines how the settlement of Greek political refugees has been remembered and represented in Zgorzelec's collective memory. It explores the initial period of isolation and ideological supervision imposed on the refugees, followed by their gradual integration into a multicultural, post-war society. The paper also reflects the long-term impact of the refugee presence on local memory practices and urban spaces. Drawing on archival sources, memoirs, desk research, and interviews with Zgorzelec inhabitants, the presentation contextualises the local experience within broader debates on migration, identity and post-war collective memory in Central Europe.

CHRISTOS PAPAIOANNOU

PhD in Modern History

From Rupel to Görlitz: The Collapse of Greek Sovereignty in Eastern Macedonia and the Peculiar Captivity of the IV Army Corps (August–September 1916)

This presentation examines the military developments that led to the transfer of the IV Army Corps, loyal to King Constantine, from Eastern Macedonia to Görlitz in September 1916, as a result of a complex operational and politico-military deadlock. The Bulgarian advance following the capture of Fort Rupel, which occurred with German tolerance, altered the balance of power on the Macedonian Front and led to the encirclement and isolation of the Greek divisions. Within this context, the paper investigates how the passive stance of the Greek government averted armed resistance, contributing to the operational collapse of the defence, while highlighting the administrative weaknesses that hindered decision-making. It further places the Kavala crisis within the broader context of 1916, including the National Defence Movement in Thessaloniki, the French disarmament of the XI Division, and German concerns that the IV Army Corps might join the Venizelist forces. Amid mutual suspicion, the corps was regarded as a potential threat by both sides. Rejecting surrender to the Bulgarians and deeming armed resistance unfeasible, the corps' council of war accepted German "protection" to avoid Bulgarian captivity. The transfer to Görlitz was not an isolated incident, but the result of a chain of factors: the loss of strategic positions, administrative dysfunction, and simultaneous pressure from both rival camps. The IV Army Corps serves as a pivotal example of how the policy of neutrality exposed the Greek army to unprecedented coercions, ultimately escalating the National Schism.

IFIGENEIA PAPOULI

Research Associate at the Centrum Modernes Griechenland (Freie Universität Berlin), PhD candidate in Modern Greek Studies

„Distichen, die ich zarten gepressten Heimatblumen vergleichen möchte...“: August Heisenberg and Gustav Soyter in Görlitz

My paper focuses on the scholarly publications of August Heisenberg and Gustav Soyter, for which they drew upon their experience in Görlitz. A close reading of these publications is guided by certain questions of my doctoral dissertation, which examines the genesis and history—at least up to the 1930s—of Modern Greek studies in the German-speaking world, viewing as their intellectual precondition a constantly transforming discourse concerning the “Modern Greek people”. In this context, language and the demotic tradition (songs, distichs, folktales) appear to serve as scientific evidence for a study of the people’s soul (Volksseele). Viewing the Heisenberg and Soyter publications relating to Görlitz as snapshots of the transformation of these discourses, I intend to inquire into their academic formation, the role of Karl Krumbacher’s teaching, as well as their subsequent institutional and scholarly paths (Heisenberg as professor of Byzantine philology in Munich, Soyter as professor of Byzantine and Modern Greek philology in Leipzig, et al.). Furthermore, I will attempt to highlight the version of the imagination of “neugriechische Volkstümlichkeit” (modern Greek folk character) that each seems to develop: Heisenberg, as the head of the scholarly committee in Görlitz, presenting—on the occasion of his research there—his own theory of Modern Greek language history and its dialects; and Soyter, studying the history of Greek distichs, gleaned from Greek newspapers and presenting a people that “since the time of Homer” knows how to “laugh at the hardships of everyday life and human flaws, which always remain the same.”

THANASIS PETROU

Author, comic book artist, lecturer at AKTO Art & Design College

Giving Voice to the Forgotten

As a medium, comics are inherently multimodal, integrating verbal and visual modes of communication into a distinctive narrative form. When the representation of history becomes part of the creative process, the medium raises a series of methodological, aesthetic, and ethical questions concerning the relationship between historical research and artistic interpretation. The history of comics includes a substantial body of works that engage with historical subjects and events. Some seek to reconstruct the past with a high degree of historical fidelity, while others employ historical settings as a point of departure for fictional narratives. In either case, the comics creator is called upon to negotiate the boundaries between documented history and narrative construction. Creators who choose to address historical subjects through the medium of comics find themselves at the intersection of historical research and artistic creation. They must first undertake the work of the historian, locating, evaluating, and interpreting archival and secondary sources. On the one hand, they are required to assume the role of the historian-researcher, locating, evaluating, and interpreting primary and secondary sources. On the other hand, they must transform this material into a form of fictionalized historiography that operates according to the narrative, visual, and formal conventions of the comics medium. Drawing upon the graphic novel *The Hostages of Görlitz: An Incredible True Story of Division and War* (in Greek, Ikaros Publications, 2020), this presentation explores both the methodological dilemmas encountered during the creative process and the narrative and visual strategies employed in adapting the history of the IV Army Corps, which found itself in Germany during the First World War, into the language of comics.

MIRANDA TERZOPOULOU

Ethnologist

The Greeks of Görlitz and the 1917 Recordings: Towards a “Camp Ethnography”

In the second decade of the twentieth century, in the context of and inseparably linked to the horrors of the First World War, the historically and militarily unprecedented case of the Görlitz camp and its peculiar “prisoners” unfolded. Its history is now relatively well known, as are the cultural events that took place within this setting. Against the backdrop of the recent revolution of the phonograph and the whirlwind of recordings generated by the recording industry, an unusual experimental setting for the recording of musical and vocal material took shape within the camp. Its bearers were the young, conscripted men, almost all born in the final decade of the nineteenth century. The recordings resulted in the “archive” now before us. Despite major gaps in the information it contains (biographical details, information about the songs they sing, where and how they learned them, and so forth), engaging with this material makes us momentarily overlook these fundamental archival silences, as well as our ignorance of what was selected for recording and what was left out, since the value of a non-commercial recording made in 1917 is already immeasurable. In any case, the choices of songs encode messages and cultural codes awaiting decipherment. They reveal reflections on history, identity, and alterity, as well as on the ideological universe of the camp and the moral and aesthetic values prevailing in the world represented by these conscripted men.

ZAFOS XAGORARIS

Professor, Department of Visual Arts, Athens School of Fine Arts

KATERINA TSELOU

Art curator

The Welcoming Gate

The presentation outlines the different stages in the conception, research, and realization of the outdoor sound installation *The Welcoming Gate*. The work was presented at documenta 14 in 2017, at the exit of the underground section of Kassel Central Station. A reconstruction of an isolated material fragment from the First World War camp at Görlitz was installed beside an abandoned railway line, where it broadcast processed archival sound recordings.

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΑ

CONTRIBUTORS

Η **ΕΥΓΕΝΙΑ ΑΛΕΞΑΚΗ** είναι ιστορικός τέχνης, διδάκτωρ του Freie Universität Berlin. Από το 2024 είναι Επίκουρη Καθηγήτρια στο Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών. Η τρέχουσα έρευνά της εστιάζει στη μεταπολεμική τέχνη, στις καλλιτεχνικές αναπαραστάσεις του τραυματικού παρελθόντος, στη σχέση τέχνης και μνήμης, στην εναλλακτική μνημειακότητα, στις καλλιτεχνικές-ερευνητικές πρακτικές και στα καλλιτεχνικά αρχεία. Πρόσφατες δημοσιεύσεις (επιλογή): “Isaac Menasse: A Greek Jewish Amateur Painter’s Unknown Drawings from Bergen-Belsen”, στο Verena Krieger – Ella Falldorf (επιμ.), *Beyond Irrepresentability: Exploring Images from Nazi Camps, Ghettos, and the Holocaust* (Böhlau, 2026). Το 2026 κυκλοφόρησε από τις εκδόσεις futura η μονογραφία της για την καλλιτέχνη Ειρήνη Απέργη.

Ο **ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ ΑΛΕΞΑΤΟΣ** γεννήθηκε στη Θεσσαλονίκη και σπούδασε στο Τεχνικό Πανεπιστήμιο Βερολίνου, όπου και εργάστηκε ως επιστημονικός συνεργάτης. Διετέλεσε διευθυντικό στέλεχος στη βιομηχανία και ερευνητής-ελεγκτής εφευρέσεων στο Ευρωπαϊκό Κέντρο Ευρεσιτεχνιών. Παράλληλα ασχολήθηκε συστηματικά και επί πολλά χρόνια με τη μελέτη και την έρευνα σε ιστορικά θέματα ελληνογερμανικού ενδιαφέροντος, τα οποία παρουσιάζει σε διαλέξεις ή δημοσιεύει. Το κυρίως έργο του είναι η ανάδειξη της «υπόθεσης Γκαίρλιτς», την οποία περιέλαβε στα βιβλία του *Οι Έλληνες του Γκαίρλιτς 1916–1919* (βραχεία λίστα κρατικών βραβείων λογοτεχνίας, τρίτη έκδοση 2022), στο συλλογικό *Εν Γκαίρλιτς 31/12/1917...* (2014) και στη γερμανική έκδοση *Die Griechen von Görlich 1916–1919* (2018).

Ο **ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΑΝΔΡΟΥΤΣΟΠΟΥΛΟΣ** γεννήθηκε στην Αθήνα το 1958. Είναι απόφοιτος της Βαρβακείου Προτύπου Σχολής, του Τμήματος Μαθηματικών του Πανεπιστημίου Πατρών και του Τμήματος Ανάλυσης-Προγραμματισμού του Ελληνικού Κέντρου Παραγωγικότητας (ΕΛΚΕΠΑ). Εργάζεται στον ιδιωτικό τομέα, σε εταιρείες πληροφορικής, με ειδίκευση στα πληροφοριακά συστήματα της Δικαιοσύνης και στη Νομική Πληροφορική. Είναι συγγραφέας του βιβλίου *Αντώνιος Καζολής. Από το Λίσσε στο Γκαίρλιτς... Η περιπέτεια ενός έφεδρου δεκανέα στην Ανατολική Μακεδονία και στο Γκαίρλιτς της Γερμανίας κατά τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο* (εκδ. Κυριακίδη, 2020), στο οποίο, με βάση το ημερολόγιο και άλλα αρχειακά τεκμήρια, ανασυνθέτει την ιστορία του παππού του, Αντώνιου Καζολή. Ποιήματα του Κωνσταντίνου Ανδρουτσόπουλου έχουν δημοσιευθεί στο λογοτεχνικό περιοδικό *Οδός Πανός*.

Ο **ΝΙΚΟΣ ΔΙΟΝΥΣΟΠΟΥΛΟΣ** σπούδασε στο Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο και δραστηριοποιείται στη συστηματική έρευνα, καταγραφή, επεξεργασία, επιμέλεια και έκδοση παραδοσιακού μουσικού υλικού. Συγκαταλέγεται στους πρωτοπόρους της ψηφιακής τεχνολογίας του ήχου στην Ελλάδα, καθώς και στην αποκατάσταση ιστορικών ηχογραφήσεων. Έχει συμμετάσχει σε περισσότερα από 30 ερευνητικά προγράμματα μουσικού ενδιαφέροντος στην Ελλάδα και το εξωτερικό, όπως επίσης και σε προγράμματα εφαρμοσμένων μουσικών ψηφιακών τεχνολογιών. Έχει συμμετάσχει σε περισσότερα από δέκα μουσικά ντοκιμαντέρ, ενώ υπήρξε τακτικός συνεργάτης στον ειδικό μουσικό περιοδικό *Τύπο* και στο ραδιόφωνο. Διευθύνει τις υψηλού κύρους Μουσικές Εκδόσεις των Πανεπιστημιακών Εκδόσεων Κρήτης.

Ο **ΣΤΡΑΤΟΣ ΔΟΡΔΑΝΑΣ** είναι Αναπληρωτής Καθηγητής Ιστορίας στο Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης. Ειδικεύεται στην πολιτική-διπλωματική και κοινωνική ιστορία, στη μελέτη των πολεμικών συρράξεων και των εμφύλιων συγκρούσεων, με σημεία αναφοράς τους δύο παγκοσμίους πολέμους. Είναι συγγραφέας των μελετών (ενδεικτικά): *Έλληνες εναντίον Ελλήνων. Ο κόσμος των Ταγμάτων Ασφαλείας στην κατοχική Θεσσαλονίκη, 1941–1944* (Θεσσαλονίκη: Επίκεντρο, 2006). *Το αίμα των αθώων. Αντίποινα των γερμανικών αρχών κατοχής στη Μακεδονία, 1941–1944* (Αθήνα: Εστία, 2007). *Η γερμανική στολή στη ναφθαλίνη. Επιβιώσεις του δοσιλογισμού στη Μακεδονία, 1945–1974* (Αθήνα: Εστία, 2011). *Οι αργυρώνητοι. Η γερμανική προπαγάνδα στην Ελλάδα κατά τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο* (Αθήνα: Αλεξάνδρεια, 2021). *Ο Γερμανός «Λώρενς της Αραβίας» και το τζιχάντ «made in Germany».* Από τον *Max von Oppenheim* στον αγκυλωτό σταυρό (1914–1945) (Αθήνα: Αλεξάνδρεια, 2024).

Η **SABINE JAINSKI** είναι δημιουργός ντοκιμαντέρ, δημοσιογράφος και μεταφράστρια με έδρα το Βερολίνο. Σπούδασε στη Βόννη, το Παρίσι και το Βερολίνο και απέκτησε μεταπτυχιακό τίτλο στη Λογοτεχνία και τη Φιλοσοφία από το Freie Universität Berlin. Στο έργο της περιλαμβάνονται περισσότερα από πενήντα ντοκιμαντέρ για τη δημόσια τηλεόραση, μεταξύ των οποίων πορτρέτα σημαντικών ηθοποιών, σκηνοθετών, συγγραφέων και υπερασπιστών των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, με ιδιαίτερη έμφαση σε γυναικείες προσωπικότητες, καθώς και παραγωγές αφιερωμένες στην τέχνη, το θέατρο και την εναλλακτική οικονομία. Έχει τιμηθεί με το Juliane Bartel Media Prize και το Γαλλογερμανικό Βραβείο Δημοσιογραφίας. Η νέα της σειρά ντοκιμαντέρ *Queens Of Crime*, με πρωταγωνίστριες τις Fred Vargas και Charlotte Link, πρόκειται να προβληθεί από το Arte.

Ο **ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΟΚΚΩΝΗΣ** είναι μουσικολόγος, Καθηγητής στο Τμήμα Μουσικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων και διευθυντής του Εργαστηρίου Ψηφιακής και Έντυπης Τεκμηρίωσης της Ελληνικής Μουσικής. Έχει επιμεληθεί εκδόσεις βιβλίων για τις παραδόσεις της Ηπείρου, των Τζουμέρκων, της Επανομής, ενώ επίκειται και ένας τόμος για τη Θεσσαλία. Στο βιβλίο του *Λαϊκές μουσικές παραδόσεις μελετά* ιδιαίτερες πτυχές της λαϊκής μουσικής δημιουργίας, καθώς και τις σχέσεις λόγιου και λαϊκού. Από κοινού με τον Christophe Corbier συμμετέχει στη δημιουργία ενός Εικονικού Μουσείου με τις ιστορικές ηχογραφήσεις του Hubert Pernot στη Χίο το 1898–1899, μετά την πρόσφατη ανακάλυψη των σχετικών κυλίνδρων.

Ο **ΝΙΚΟΛΑΟΣ-ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΣΚΙΝΑΣ** είναι Αναπληρωτής Καθηγητής στο Τμήμα Γερμανικής Γλώσσας και Φιλολογίας του ΕΚΠΑ και διδάκτωρ του Πανεπιστημίου Humboldt του Βερολίνου. Τα ερευνητικά του ενδιαφέροντα επικεντρώνονται στη γερμανόφωνη λογοτεχνία του 20ού και 21ου αιώνα, στις διαμεσικές σπουδές, στις κουλτούρες μνήμης, καθώς και στη μετα-μεταναστευτική λογοτεχνία. Έχει ασχοληθεί εκτενώς με τη διαμεσική σχέση μεταξύ λογοτεχνίας και κινηματογράφου μέσα από σειρά δημοσιεύσεων και διαλέξεων, με πιο πρόσφατη συμβολή τη μονογραφία *Κάφκα και κινηματογράφος: Ο «κινηματογραφικός» Κάφκα* (Ροές, 2025). Έχει επίσης μεταφράσει στα ελληνικά τον δεύτερο τόμο του θεμελιώδους έργου του Ernst Cassirer *Φιλοσοφία των Συμβολικών Μορφών*.

Ο **ΠΕΤΡΟΣ ΚΩΡΗΣ** είναι διδάκτορας Νεότερης και Σύγχρονης Ιστορίας του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης. Τα επιστημονικά ενδιαφέροντά του επικεντρώνονται στην ελληνογερμανική ιστορία (1870–1945), κυρίως τον Μεσοπόλεμο, τη Συγκριτική Στερεοτυπολογία, την Πολιτισμική Ιστορία και την Ιστορία των Συναισθημάτων. Είναι ερευνητής στο Γερμανικό Αρχαιολογικό Ινστιτούτο Αθηνών, συμμετέχοντας στο πρόγραμμα „*Geteilte Vergangenheit. Die Beschlagnahmung des Deutschen Archäologischen Instituts Athen 1944 und das Archäologische Nationalmuseum von Athen*“ (2024–2026) [«Διχασμένο παρελθόν». Η κατάσχεση του Γερμανικού Αρχαιολογικού Ινστιτούτου Αθηνών το 1944 και το Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο]. Άρθρα του έχουν δημοσιευθεί σε επιστημονικά περιοδικά και συμμετέχει σε εγχώρια και διεθνή συνέδρια.

Ο **ΓΙΩΡΓΟΣ ΛΙΜΑΝΤΖΑΚΗΣ** είναι απόφοιτος του Τμήματος Τουρκικών και Σύγχρονων Ασιατικών Σπουδών του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών, κάτοχος μεταπτυχιακού τίτλου στις Διεθνείς και Ευρωπαϊκές Σπουδές από το ίδιο πανεπιστήμιο και διδάκτορας του Τμήματος Πολιτικής Επιστήμης & Ιστορίας του Παντείου Πανεπιστημίου από το 2018. Έχει εργαστεί ως ερευνητής σε προγράμματα των Πανεπιστημίων Yale και Columbia των Ηνωμένων Πολιτειών και έχει διδάξει στο μεταπτυχιακό πρόγραμμα «Σύγχρονη Ελληνική Ιστορία» του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου. Τα ερευνητικά του ενδιαφέροντα σχετίζονται με τη νεότερη πολιτική και διπλωματική ιστορία της Ελλάδας, της Τουρκίας και των Βαλκανίων.

Ο **ULRICH MOENNIG** είναι Καθηγητής Βυζαντινών Σπουδών και Νεοελληνικής Φιλολογίας στο Πανεπιστήμιο Αμβούργου (από το 2004). Από το 2011 είναι πρόεδρος της Γερμανικής Εταιρείας Νεοελληνικών Σπουδών. Το ακαδημαϊκό του έργο επικεντρώνεται σε πλήθος έργων της βυζαντινής και της νεοελληνικής γραμματείας, σε ελληνικά κείμενα της πρώιμης νεότερης περιόδου και στον διαθρησκευτικό διά-

λογο και τις ανταλλαγές μεταξύ της ελληνορθόδοξης παράδοσης και των μεταρρυθμισμένων ομολογιών της Δυτικής Ευρώπης. Αξιοποιεί επίσης σε δημοσιεύματά του υλικό σχετικά με Έλληνες και τη σύγχρονη Ελλάδα που σώζεται σε αρχεία στο Αμβούργο.

Ο **ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΜΠΕΝΕΚΟΣ** σπούδασε Φιλολογία στο Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, όπου και εκπόνησε τη διδακτορική του διατριβή. Πραγματοποίησε μεταπτυχιακές σπουδές στα πανεπιστήμια της Βόννης και Ερλάνγκεν-Νυρεμβέργης. Από το 1983 έως το 2003 εργάστηκε στο Παιδαγωγικό Ινστιτούτο της Βόρειας Ρηνανίας-Βεστφαλίας ως ειδικός σύμβουλος σε θέματα Ελληνισμού, ενώ από το 2004 έως το 2014 δίδαξε στο Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας. Έχει δημοσιεύσει μελέτες για τον ελληνικό λαϊκό πολιτισμό, τη λαογραφία, τη μεταναστευτική λογοτεχνία και την ελληνική ομογένεια της Γερμανίας. Το 2019 επιμελήθηκε την έκδοση των απομνημονευμάτων του δεκανέα Μαργαριτούλη *Και εγώ ήμουν στο Γκαίρλιτς. Τα απομνημονεύματα του στρατιωτικού μου βίου από το έτος 1913 μέχρι το έτος 1919* (εκδ. Κυριακίδης) και με τον Wolfgang Geierhos το *Das IV. Griechische Armeekorps in Görlitz 1916–1919. Das Militärbuch des Feldwebels Nikolaos Margaritoulis und Das IV. Griechische Armeekorps in Deutschland von Helmut Scheffel* (εκδ. Faos, 2020).

Η **ΑΙΓΛΗ ΜΠΡΟΥΣΚΟΥ** σπούδασε Αγγλική Φιλολογία στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης. Έκανε μεταπτυχιακές σπουδές στην εθνολογία στην École des Hautes Études en Sciences Sociales (EHESS, Παρίσι) και διατριβή στην ανθρωπολογία στο Τμήμα Κοινωνικής Ανθρωπολογίας του Παντείου Πανεπιστημίου. Δίδαξε ανθρωπολογικά και λαογραφικά μαθήματα στο Αμερικανικό Κολλέγιο Θεσσαλονίκης και στη Σχολή Ξεναγών Θεσσαλονίκης. Εργάστηκε ως ερευνήτρια στο Ίδρυμα Ερευνών για το Παιδί «Σπύρος Δοξιάδης», με θέμα τη διακίνηση των παιδιών στην Ελλάδα, καθώς και στο Ιστορικό Αρχείο Ελληνικής Νεολαίας της Γενικής Γραμματείας Νέας Γενιάς, με θέμα τον κατάλογο των ελληνικών παραμυθιών. Ερευνητικά της ενδιαφέροντα και δημοσιεύσεις μεταξύ άλλων: ανθρωπολογία της παιδικής ηλικίας, παραμύθια.

Ο **ΖΑΦΟΣ ΞΑΓΟΡΑΡΗΣ** έχει μεταπτυχιακό τίτλο σπουδών από το Τεχνολογικό Ινστιτούτο της Μασαχουσέτης (υποτροφία Ιδρύματος Ωνάση), ενώ η διδακτορική του διατριβή στη Σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχανικών του ΕΜΠ αναφέρεται στην κατασκευή «θαυμάτων» από τον Ήρωνα τον Αλεξανδρέα. Το καλλιτεχνικό του έργο περιλαμβάνει σχέδια, υπαίθριες ηχητικές εγκαταστάσεις και ανακατασκευές που εστιάζουν σε λεπτομέρειες ιστορικών γεγονότων. Έχει συμμετάσχει σε διεθνείς εκθέσεις, όπως στην 27η Μπιενάλε του Σάο Πάολο (2006), στην 4η Μπιενάλε της Αθήνας (2013), στην documenta14 (2017) και στην 58η Μπιενάλε Βενετίας (2019), ενώ ήταν ένας από τους επιμελητές της 9ης Μπιενάλε Αρχιτεκτονικής της Βενετίας (2004) και της 2ης Μπιενάλε της Αθήνας (2009). Είναι Καθηγητής στην Ανώτατη Σχολή Καλών Τεχνών και διευθυντής του Μεταπτυχιακού Προγράμματος στις Εικαστικές Τέχνες.

Η **ΕΛΖΒΙΕΤΑ ΟΡΙΧΩΣΚΑ** είναι κοινωνιολόγος, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια στο Ινστιτούτο Κοινωνιολογίας του Πανεπιστημίου του Βρότσλαβ, διευθύντρια του Ινστιτούτου Κοινωνιολογίας και επικεφαλής του Κέντρου Περιφερειακών και Μεθοριακών Σπουδών. Τα ερευνητικά της ενδιαφέροντα επικεντρώνονται στην κοινωνιολογία των παραμεθόριων περιοχών, στις μεταναστευτικές σπουδές, στην ευρωπαϊκή ολοκλήρωση, στις κουλτούρες της μνήμης και στις γερμανοπολωνικές σχέσεις. Διετέλεσε επισκέπτρια καθηγήτρια στο Πανεπιστήμιο του Saarland (2025), στο UniGR-Center for Border Studies του Πανεπιστημίου του Λουξεμβούργου (2021) και στο Viadrina Institute of European Studies (2020–2021). Υπήρξε επισκέπτρια ερευνήτρια στο Robert Schuman Centre for Advanced Studies του European University Institute, καθώς και στο Centre for Border Region Studies του Πανεπιστημίου του Sønderborg. Πρόσφατες δημοσιεύσεις της για την επαναχάραξη των συνόρων, τις εθνικές μειονότητες και τους λόγους για τα σύνορα δημοσιεύθηκαν στα *European Planning Studies* και *Journal of Borderlands Studies*.

Ο **ΧΡΗΣΤΟΣ ΠΑΠΑΪΩΑΝΝΟΥ** είναι διδάκτωρ Σύγχρονης Ιστορίας του Πανεπιστημίου Μακεδονίας. Είναι εν ενεργεία αξιωματικός του Ελληνικού Στρατού και απόφοιτος της Στρατιωτικής Σχολής Ευελπίδων (ΣΣΕ). Κατέχει Μεταπτυχιακό Δίπλωμα Ειδίκευσης (MSc) στην «Ιστορία, Ανθρωπολογία και Πολιτισμό

στην Ανατολική και Νοτιοανατολική Ευρώπη» από το Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, καθώς και Μεταπτυχιακό Δίπλωμα Ειδίκευσης (MSc) στις «Ψηφιακές Εφαρμογές και Καινοτομία» από το Τμήμα Πληροφορικής του Ιονίου Πανεπιστημίου.

Η **ΗΦΙΓΕΝΕΙΑ ΠΑΠΟΥΛΗ** ολοκλήρωσε τις προπτυχιακές και μεταπτυχιακές σπουδές της στη Νεοελληνική Φιλολογία και τη Συγκριτική Γραμματολογία στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο της Θεσσαλονίκης. Από το 2024, εργάζεται ως επιστημονική συνεργάτιδα στο Κέντρο Νέου Ελληνισμού (CeMoG, Freie Universität Berlin) και εκπονεί τη διδακτορική της διατριβή στο πλαίσιο του ερευνητικού προγράμματος „Deutsche Griechenland-Imaginationen und neugriechische Volkstümlichkeit. Diskursive Transformationen zwischen Populär- und Expertenkultur“ («Γερμανικές φαντασιακές εικόνες της Ελλάδας και η νεοελληνική λαϊκότητα»), το οποίο χρηματοδοτείται από το Γερμανικό Ίδρυμα Ερευνών (Deutsche Forschungsgemeinschaft).

Ο **ΘΑΝΑΣΗΣ ΠΕΤΡΟΥ** γεννήθηκε στη Θεσσαλονίκη το 1971. Σπούδασε Γαλλική Φιλολογία, Κοινωνιολογία και δημιουργία κόμικς. Εργάστηκε στο περιοδικό «9» της εφημερίδας «Ελευθεροτυπία» από το 2005 έως το 2011. Από το 2012 διδάσκει στο τμήμα κόμικς του ΑΚΤΟ. Από το 2008 μέχρι σήμερα έχουν εκδοθεί 22 βιβλία με τα κόμικς του από διάφορους εκδοτικούς οίκους. Το 2020 κυκλοφόρησε από τις εκδόσεις Ίκαρος το graphic novel του *Οι όμηροι του Γκαίρλιτς – Μια απίστευτη, αληθινή ιστορία διχασμού και πολέμου*. Το 2026, στα Ελληνικά Βραβεία Κόμικς το βιβλίο του *1941 Αυστηρά Συσκότισις* (εκδόσεις Ίκαρος) κέρδισε το Βραβείο Σεναρίου και το Βραβείο Καλύτερου Κόμικ μεγάλης φόρμας.

Η **ΜΙΡΑΝΤΑ ΤΕΡΖΟΠΟΥΛΟΥ** είναι εθνολόγος. Διετέλεσε μόνιμη ερευνήτρια του Κέντρου Ερεύνης της Ελληνικής Λαογραφίας της Ακαδημίας Αθηνών και υπήρξε από τους βασικούς και σταθερούς συνεργάτες της Δόμνας Σαμίου. Έχει ειδικευτεί στη μελέτη της παραδοσιακής μουσικής και του τραγουδιού ως μέσου συλλογικής έκφρασης και κώδικα επικοινωνίας στο κοινωνικό πλαίσιο λαϊκών τελετουργιών, ιδιαίτερα μεταξύ διαφόρων εθνοτικών, γλωσσικών και θρησκευτικών μειονοτικών ομάδων. Έχει συμμετάσχει σε εκδόσεις δίσκων παραδοσιακής μουσικής και σε εθνογραφικά ντοκιμαντέρ και έχει συνεργαστεί στη δημιουργία σχετικών ψηφιακών βάσεων δεδομένων.

Η **ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΤΣΕΛΟΥ** είναι επιμελήτρια με βάση την Αθήνα. Ήταν η επιμελήτρια της ελληνικής εκπροσώπησης στην 58η Μπιενάλε Τέχνης της Βενετίας (2019). Διετέλεσε σύμβουλος επιμέλειας στην documenta 14, καθώς και βοηθός του καλλιτεχνικού διευθυντή Adam Szymczyk (Αθήνα και Κάσελ, 2014–2017). Υπήρξε συνεπιμελήτρια της 4ης Μπιενάλε της Αθήνας (2013) και επιμελήτρια του εικαστικού προγράμματος στο Εθνικό Θέατρο της Ελλάδας (2009–2013). Ως ανεξάρτητη επιμελήτρια έχει οργανώσει εκθέσεις στην Ελλάδα σε συνεργασία με θεσμούς, όπως το Ίδρυμα Art Explora, την Ανώτατη Σχολή Καλών Τεχνών, το Τμήμα Αρχιτεκτόνων του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας και το Ευρωπαϊκό Φεστιβάλ Κινηματογράφου. Σήμερα διατελεί σύμβουλος της Υπουργού Πολιτισμού για θέματα σύγχρονου πολιτισμού.

Η **ΓΙΟΥΛΗ ΧΡΟΝΟΠΟΥΛΟΥ** είναι φιλόλογος, απόφοιτος της Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων. Είναι κάτοχος μεταπτυχιακού τίτλου στις κλασικές σπουδές από το University College London (UCL) και διδακτορικού από το ΕΚΠΑ, με αντικείμενο την αρχαία τραγωδία και επικοινωνία. Εργάστηκε στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση ως εκπαιδευτικός και ως Σύμβουλος Φιλολόγων. Από τις εκδόσεις Νήσος κυκλοφορούν η μελέτη της *Ο δρων λόγος. Ρητορική και Φιλοσοφία στο έργο του Σοφοκλή* και η συλλογή διηγημάτων *Άρωμα φουζέρ*. Έχει συμμετάσχει σε συλλογικούς τόμους, στην παραγωγή εκπαιδευτικών ταινιών για την Εκπαιδευτική Τηλεόραση και έχει δημοσιεύσει επιστημονικά άρθρα, βιβλιοκρισίες και μικρές ιστορίες. Είναι μέλος του Δ.Σ. του Ομίλου για την Ιστορική Εκπαίδευση στην Ελλάδα (ΟΙΕΕ).

EUGENIA ALEXAKI is an art historian and holds a PhD from Freie Universität Berlin. Since 2024, she has been Assistant Professor at the National and Kapodistrian University of Athens. Her current research focuses on postwar European art, artistic representations of the traumatic past, the relationship between art and memory, alternative monumentality, research-based art practices, and on art archives. Selected recent publications: “Isaac Menasse: A Greek Jewish Amateur Painter’s Unknown Drawings from Bergen-Belsen,” in Verena Krieger – Ella Falldorf (eds), *Beyond Irrepresentability: Exploring Images from Nazi Camps, Ghettos, and the Holocaust* (Böhlau, 2026). In 2026, her monograph on the artist Irene Aperghis was published by futura.

GERASSIMOS ALEXATOS, born in Thessaloniki, studied at the Technical University of Berlin and worked as scientific assistant, industrial manager and Patent Examiner at the European Patent Office. He has spent many years in the study and research of historical topics of Greek-German interest, frequently presenting his findings in lectures and publications. His main work focuses on the “Görlitz case”, which he included in his books *The Greeks of Görlitz 1916–1919* (short list for the State Literature Awards, 3rd edition 2022), the collective volume *In Görlitz 31/12/1917..* (2014), and the German edition *Die Griechen von Görlitz 1916–1919* (2018).

KONSTANTINOS ANDROUTSOPOULOS was born in Athens in 1958. He graduated from the Varvakeio Model School, the Department of Mathematics at the University of Patras, and the Department of Systems Analysis and Programming of the Hellenic Productivity Center. He works in the private sector in information technology companies, specialising in information systems for the judiciary and legal informatics. He is the author of *Antonios Kazolis: From Lisse to Görlitz... The Odyssey of a Reserve Corporal in Eastern Macedonia and Görlitz, Germany, during the First World War* (2020), in which, drawing on his grandfather Antonios Kazolis’s diary and other archival documents, he reconstructs his grandfather’s story. Poems by Konstantinos Androutsopoulos have been published in the literary journal *Odos Panos*.

DIMITRIOS BENEKOS studied Philology at the University of Ioannina, where he also completed his doctoral dissertation. He pursued postgraduate studies at the universities of Bonn and Erlangen-Nuremberg. From 1983 to 2003, he worked at the Pedagogical Institute of North Rhine-Westphalia as a specialist advisor on matters relating to the Greek community, and from 2004 to 2014 he taught in the Department of Primary Education at the University of Thessaly. He has published studies on Greek popular culture and education, immigration literature, and the Greek diaspora in Germany. In 2019, he edited and published in Greek the memoirs of Corporal Margaritoulis (Kyriakidis Publications). In 2020, together with Wolfgang Geierhos, he co-edited *Das IV. Griechische Armeekorps in Görlitz 1916–1919. Das Militärbuch des Feldwebels Nikolaos Margaritoulis und Das IV. Griechische Armeekorps in Deutschland von Helmut Scheffel* (Faos Publications).

AIGLI BROUSKOU studied English philology at the Aristotle University of Thessaloniki. She pursued postgraduate studies in ethnology at the École des Hautes Études en Sciences Sociales (EHESS, Paris) and completed her doctoral dissertation in Anthropology at the Department of Social Anthropology of Panteion University. She taught courses in anthropology and folklore at the American College of Thessaloniki and the Thessaloniki National School of Tour Guides. She worked as a researcher at the Spiros Doxiadis Research Foundation for the Child, focusing on the movement of children circulation, and at the Historical Archive of Greek Youth of the General Secretariat for Youth, where she worked on the cataloguing of Greek folktales. Her research interests and publications include, among other topics, the anthropology of childhood and folktales.

YOULIE CHRONOPOULOU is a philologist, having graduated from the School of Philosophy of the University of Ioannina. She holds an MA in Classical Studies from the University College London and a Ph.D. from the National and Kapodistrian University of Athens, focusing on ancient Greek tragedy and com-

munication. She worked in secondary education as a teacher and as an Educational Advisor to philologists. Her publications with Nissos include *Performative Speech: Rhetoric and Philosophy In Sophocles' Works* and the short-story collection *Fougère Fragrance*. She has contributed to edited volumes and to the production of educational films for Educational Television (Hellenic Broadcasting Corporation) and has published scholarly articles, book reviews, and short stories. She is a member of the Board of the Association for Historical Education in Greece (AHEG).

NIKOS DIONYSOPOULOS studied at the National Technical University of Athens and works on the systematic research, documentation, processing, editing, and publication of traditional music. He is one of the pioneers of digital sound technology in Greece, as well as of the restoration of historical recordings. He has participated in more than 30 research projects on music in Greece and abroad, as well as in projects involving the application of digital music technologies. He has also participated in more than 10 music documentaries. In addition, he has worked as a specialist music journalist and radio producer. He is the director of the highly prestigious Musical Editions of Crete University Press.

STRATOS DORDANAS is Associate Professor of History in the Department of History and Archaeology at the Aristotle University of Thessaloniki. He specializes in the political-diplomatic and social history, in the study of military and civil conflicts, and in the two world wars. Indicative academic publications: *Greeks against Greeks: The World of the Security Battalions in Occupied Thessaloniki, 1941–1944* (Thessaloniki: Epikentro, 2005). *The Blood of the Innocent: Reprisals by the German Occupation Authorities in Macedonia, 1941–1944* (Athens: Estia, 2007). *The German Uniform in Mothballs. The Survival of Collaborationism in Macedonia, 1945–1974* (Athens: Estia, 2011). *The Venal. German Propaganda in Greece during the First World War* (Athens: Alexandria, 2021). *The German “Lawrence of Arabia” and the Jihad “made in Germany”. From Max von Oppenheim to the Hooked Cross (1914–1945)* (Athens: Alexandria, 2024).

SABINE JAINSKI is a Berlin-based documentary filmmaker, journalist and translator. Born in 1968 in Cologne, she studied in Bonn, Paris and Berlin and earned her M.A. in literature and philosophy from FU Berlin. Her portfolio includes over 50 documentaries for public TV: portraits of outstanding actors, directors, writers and human rights activists, especially women, as well as features on art and theatre, alternative economy and new trends in society. She has received the Juliane Bartel Media Prize and the French-German Prize for Journalism. Up next is her new series *Queens of Crime* with Fred Vargas and Charlotte Link in ARTE.

GEORGE KOKKONIS is a musicologist, Professor in the Department of Music Studies at the University of Ioannina, and Director of the Laboratory for the Digital and Print Documentation of Greek Music. He has edited volumes on the musical traditions of Epirus, Tzoumerka, and Epanomi, with a volume on Thessaly forthcoming. In his book *Popular Music Traditions*, he examines aspects of popular music and its relationship to art music in Greece. Together with Christophe Corbier, he is involved in the creation of a virtual museum dedicated to the historical recordings made by Hubert Pernot in Chios in 1898–1899, following the recent discovery of the relevant cylinders.

PETROS KORIS holds a PhD in Modern and Contemporary History from the Aristotle University of Thessaloniki. His scientific interests focus on Greek-German history (1870–1945) during the interwar period, comparative stereotypology, cultural history and the history of emotions. He is a researcher at the German Archaeological Institute of Athens (DAI Athen), participating in the project „*Geteilte Vergangenheit. Die Beschlagnahmung des Deutschen Archäologischen Instituts Athen 1944 und das Archäologische Nationalmuseum von Athen*“ (2024–2026) [“Divided past”. The confiscation of the German Archaeological Institute (Athens Department) in 1944 and the Hellenic National Archaeological Museum]. His articles have been published in scientific journals, and he participates in domestic and international conferences.

NIKOLAOS-IOANNIS KOSKINAS is Associate Professor in the Department of German Language and Literature at the National and Kapodistrian University of Athens and holds a PhD from the Humboldt University of Berlin. His research interests focus on twentieth- and twenty-first-century German-language literature, intermediality studies, cultures of memory, and postmigrant literature. He has extensively explored the intermedial relationship between literature and film through a series of publications and lectures, with his most recent contribution being the monograph *Kafka and Cinema: The “Cinematic” Kafka* (Roes, 2025). He has also translated into Greek the second volume of Ernst Cassirer’s seminal work *The Philosophy of Symbolic Forms*.

GEORGIOS LIMANTZAKIS is a graduate of the Turkish and Modern Asian Studies Department of the National and Kapodistrian University of Athens. He holds a Master’s degree in European and International Relations from the same university and a PhD in Political Science and History from Panteion University since 2018. He has worked as a researcher for programs funded by Yale University and Columbia University, and as an instructor of the Hellenic Open University at the Master’s program “Modern Greek History”. His research interests are related to the political and diplomatic history of Greece, Turkey, and the Balkans.

ULRICH MOENNIG has been a Professor of Byzantine Studies and Modern Greek Philology at the University of Hamburg since 2004. Since 2011, he has served as Chair of the Association of Modern Greek Studies in Germany. His academic work focuses on numerous works of Byzantine and Modern Greek literature, as well as on Greek texts from the Early Modern period and on interconfessional exchange between Greek Orthodoxy and the post-Reformation confessions in Western Europe. He also publishes, on a regular basis, works based on archival material related to Greeks and contemporary Greece preserved in Hamburg.

ELŻBIETA OPIŁOWSKA is sociologist, Associate Professor at the Institute of Sociology, Director of the Institute of Sociology and Head of the Centre for Regional and Borderland Studies at the University of Wrocław. Her main research interests include sociology of borderlands, migration studies, European integration, memory cultures, and German-Polish relations. Guest Professorship at the Saarland University (2025); UniGr-Center for Border Studies, University of Luxembourg (2021) and at the Viadrina Institute of European Studies (2020/2021). She has been a visiting fellow at the Robert Schuman Centre for Advanced Studies/European University Institute and Centre for Border Region Studies at the University of Southern Denmark, Sønderborg. Her recent publications address re-bordering processes, national minorities, and border narratives in *European Planning Studies* (2026) and *Journal of Borderlands Studies* (2025).

CHRISTOS PAPAIOANNOU holds a PhD in Modern History from the University of Macedonia. He is an active-duty officer in the Hellenic Army and a graduate of the Hellenic Military Officers Academy (Evelpidon). He holds a Master of Science in “History, Anthropology and Culture in Eastern and South-Eastern Europe” from the University of Macedonia, as well as a Master of Science in “Digital Applications and Innovation” from the Department of Informatics at the Ionian University.

IFIGENEIA PAPOULI completed her undergraduate and postgraduate studies in Modern Greek Philology and Comparative Literature at the Aristotle University of Thessaloniki. Since 2024, she has been working as a research associate at the Center for Modern Greece (CeMoG, Freie Universität Berlin) and is pursuing her PhD within the framework of the research project “Deutsche Griechenland-Imaginationen und neugriechische Volkstümlichkeit. Diskursive Transformationen zwischen Populär- und Expertenkultur” (“German Imaginations of Greece and Modern Greek Folklore”), funded by the German Research Foundation (Deutsche Forschungsgemeinschaft).

THANASIS PETROU was born in Thessaloniki in 1971. He studied French Language and Literature, Sociolinguistics, and Comics Art. From 2005 to 2011, he worked for 9, the comics supplement of the newspaper *Eleftherotypia*. Since 2012, he has been teaching in the Comics Department at AKTO Art & Design College. Since 2008, twenty-two volumes of his comics have been published by various publishing houses. In 2020, Ikaros Publishing released his graphic novel *The Hostages of Görlitz: An Incredible True Story of Division and War*. In 2026, at the Greek Comics Awards, his graphic novel *1941: Strict Blackout* (Ikaros Publishing) received both the Best Script Award and the Best Long-Form Comic Award.

MIRANDA TERZOPOULOU is an ethnologist. She has served as a researcher at the Centre for the Research of Greek Folklore of the Academy of Athens and was one of Domna Samiou's principal and longstanding collaborators. She has specialised in the study of traditional music and song as forms of collective expression and as codes of communication within the social context of folk rituals, particularly among different ethnic, linguistic, and religious minority groups. She has contributed to the publication of traditional music recordings and to ethnographic documentaries and has collaborated on the development of related digital databases.

KATERINA TSELOU is an Athens-based curator. She was the curator of the Pavilion of Greece at the 58th Venice Art Biennale (2019). She was Curatorial Advisor at documenta 14 in Athens and Kassel, as well as Assistant to the Artistic Director Adam Szymczyk (2014–2017). She was co-curator of the 4th Athens Biennale (2013), and curator of the Visual Arts Program at the National Theatre of Greece (2009–2013). She has also organized projects as an independent curator in Greece, collaborating with institutions such as the Art Explora Foundation, the Athens School of Fine Arts, the Department of Architecture of the University of Thessaly, and the European Film Festival. She is currently Advisor at the Minister's Office in the Greek Ministry of Culture.

ZAFOS XAGORARIS holds a Master's degree from the Massachusetts Institute of Technology (Onassis Foundation scholarship). His PhD thesis at the School of Architecture of the National Technical University of Athens focuses on the construction of "miracles" by Hero of Alexandria. His artistic practice encompasses drawings, outdoor sound installations and reconstructions focusing on details of historical events. He has participated in several international exhibitions, including the 27th São Paulo Biennial (2006), the 4th Athens Biennale (2013), documenta 14 (2017) and the 58th Venice Biennale (2019). He co-curated the 2nd Athens Biennale (2009) and the 9th Venice Architecture Biennale (2004). He is a Professor at the Athens School of Fine Arts and directs its MFA programme.

1837-2027
190
YEARS

HELLENIC REPUBLIC
**National and Kapodistrian
University of Athens**
Department of History and Archaeology

Embassy
of the Federal Republic of Germany
Athens

**GOETHE
INSTITUT**